ОГНИНЮРБЫ.РФ

Саха Республикатын
Ньурба улууһун хаһыата
Хаһыат 1937 сылтан тахсар

2023 сыл
сэтиннби 16 күнэ
Чэппиэр ● 45 № (12069)

НЬУРБА
ОГНИ НЮРБЫ

12+

Бүгүҥҥү нүөмэргэ

Олохтоох салайыныы
Нэһилиэктэр туох кыһалҕалаахтарый? / 3

Ньурба — мин куоратым
Ыраастык олоруохха, бодобутун тардыныахха! / 7

СВО дуораана
Хорсун уолбут Бочуокпут сырдык аатыгар сүгүрүйэн / 8

Анонс

Бу ыйга РФ ИДьМ үлэһиттэригэр икки идэлээх бырааһынныыктара бэлиэтэнэр: сэтиннби 10 к. – Ис дьыала үлэһиттэрин күнэ уонна сэтиннби 17 к. – полиция боломуочуйалаах участковайдарын күнэ, эбиитин үбүлүөйдээх 100 сыла.
РФ ИДьМ Ньурба оройуонунааҕы отделын полиция боломуочунайдарын уонна саастарын ситэ илик оҕолор дьыалаларыгар отделын полиция майора Федор Иванов салайар.

Полиция майора Федор Иванов: «Участковайдар биир сүрүн соруктара – дьону-сэргэни кытта итэҕэйсиилээх сыһыаны олохтоохун»

- РФ Ис дьыалаҕа министиэристибэтин Ньурбатааҕы отделыгар 15 участковай 12 учаастагы көрөллөр-истэллэр. Ньурба куорат 4 учаастакка арахсар, олору 6 полиция боломуочуйалаах участковайа көрөр, уоннааҕы 8 учаастак тыа нэһилиэктэрин хабар, онно 9 участковай үлэлиир. Участковай ахсаана аҕыйах буолан, сорохтор хастыы да нэһилиэги көрөллөр.

Полиция боломуочуйалаах участковайын сулууспата хаһан даҕаны чэпчэки буолбатаҕа. Кини син-биир участковай бырааc курдук, киниэхэ сыһыарыллыбыт учаастак тугунан «ыалдьарын» билиэхтээх.

Участковай үлэтин сүрүн сыала-соруга - бэйэтин административнай учаастагар буруйу оҥоруу, сокуону кэһии аҕыйыырын туһугар элбэх сэрэтэр (профилактическай) үлэни ыытыахтаах. Ол иһин учаастакка хас биирдии дьиэни, эбийиэги сыл устата бииртэн итэҕэһэ суох кэрийэн көрөр эбээһинэстээхтэр. Учуокка турар саа хаһаайыттарын бэрэбиэркэлиибит. Онон профилактическай кэрийэн көрүүнү күнүн аайы ыытабыт диэхпитин сөп.

Участковайдар биир сүрүн соруктара – дьону-сэргэни кытта итэҕэйсиилээх сыһыаны олохтоохун. Дьон ыарахан кэмигэр ким-хайа иннинэ бастакынан тиийэр погоннаах киһитин ытыктыыр уонна киниэхэ итэҕэйэр буолуута – бу биһиги үлэбит ситиһиилээх буолуутун төрдө.

Участковайтан идэни професиональнай таһымҥа баһылаахын, дьоҥҥо, ол иһигэр алдьархайга түбэспит киһиэхэ болҕомтолоох сыһыан эрэйиллэр. Биһиги үлэһиттэрбит бу ирдэбиллэргэ эппиэттииллэр дии саныыбын. Ньурба оройуонун участковайдара үлэ көрдөрүүтүнэн мэлдьи инники кэккэҕэ сылдьабыт.

Дьон участковайдарга араас кыһалҕалаах кэлэллэр. Туох эмэ улахан соҕус буруй (уоруу, куттааһын, сааныы уо.д.а.) түбэлтэтигэр сайабылыанньа суруйаллар. Үгэс курдук көрдөһүүлээх кэлэллэр. Холобура, дьиэҕэ күлүгээнниир эбэтэр айдаарар итирик эрдэрин дьахталлар бэрээдэктииргэ көрдөһөллөр, маныаха сайабылыанньа суруйуохтарын баҕарбаттар. Биллэн турар, биһиги оннук киһини кытта көрсөбүт, сэрэтэр сыаллаах бэсиэдэ ыытабыт, бэрээдэгин өрө тардына түһэрин туһугар атын даҕаны миэрэлэри туттабыт. Дьон үҥсүүтүгэр эбэтэр сайабылыанньатыгар хайаан даҕаны эппиэт, болҕомто баар буолар. Учаастакка участовайга сыһыана суох боппуруос суох. Бу ГИБДД хайысхатыгар эмиэ сыһыаннаах. Сокуон быһыытынан участковай бэйэтин учаастагар буруй тахсыбыт буоллаҕына ханнык баҕарар тырааныспары тохтотон бэрэбиэркэлиир, туһааннаах матырыйаалы бэлэмниир кыахтаах.

▸ Интервьюну салгыы хаһыат 9 стр. ааҕын.

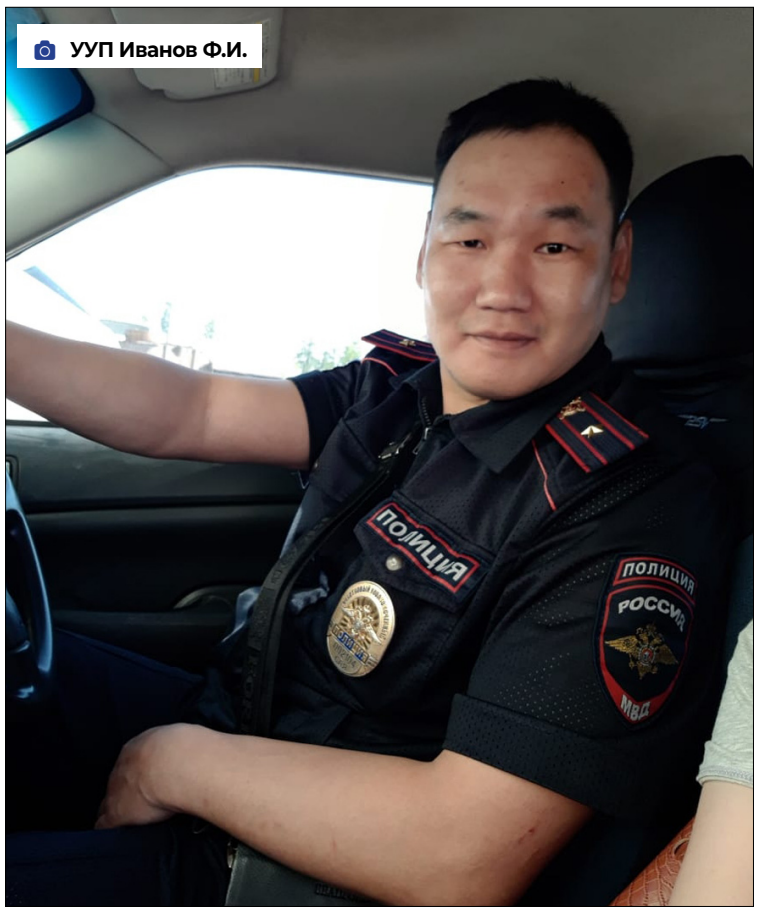
УУП Иванов Ф.И.

Үөрэх хаачыстыбатыгар болҕомто наада

Бу күннэргэ улуус оскуолаларын дириэктэрдэрэ, завучтара кыттыылаах улуус баһылыгын иһинэн тэриллибит үөрэх хаачыстыбатын үрдэтэр Сэбиэт улахан мунньаҕа буолла.

Кэнники сылларга оҕолорбут үөрэнэллэригэр сылаас, ыраас, үчүгэй услуобуйа тэрийээһиҥҥэ охтон хааламмыт, хаачыстыба өттүгэр түһүү баар, диэн улуус баһылыга Алексей Иннокентьев бэлиэтээтэ.

Былырыыҥҥы ОГЭ, ЕГЭ түмүктэрин ылан көрдөххе, тэрийии өттүгэр барыта этэҥҥэ ааспыт. Оскуолаларга ЕГЭ түмүктэринэн саамай үчүгэй көрдөрүүлээх – Убайаан, Чаппанда, Өҥөлдьө, Хаҥалас, Дьаархан оскуолалара тахсыбыттар.

Омук тылыгар, литератураҕа уонна географияҕа көрдөрүү үчүгэй.

255 оҕоттон кыһыл аттестаты 12 оҕо ылбыт, 12 оҕо аттестат ылбатах. Ааспыт сыллары кытары тэҥнээн көрдөххө, 2021 с. - 17, 2022 с. – 27 оҕо аттестат ылбатахтар.

Сыыппаралар көрдөрөллөрүн курдук, хаачыстыба өттүгэ улахан болҕомто наада.

Ньурба улууһугар 110 киһиэхэ Ковид-19 диагноз бигэргэннэ.

Бу туһунан Ньурбатааҕы киин балыыһа ПЦР лабораториятын бырааһа Дайаана Иванова иһитиннэрдэ.

Сэтиннби 15 күнүнээҕи туругунан 109 киһи дьиэтигэр эмтэнэр, киниэлэртэн 40 оҕо. Стационарга 1 улахан киһи эмтэниини аанар.

Ньурбаҕа – 52;
Антоновкаҕа – 26;
Ньурбачааҥҥа – 6;
Сүлэҕэ – 14;
Хорулаҕа – 4;
Хаҥаласка – 3;
Малдьаҕарга – 2;
Маалыкайга – 2;

Аканаҕа, Маарга биирдии киһи эмтэниини ааналлар.

Маны тэҥэ ОРВИ, грипп үрдээһинэ оҕо-аймахха бэлиэтэнэр. Кэккэ оскуолаларга сорох кылаастар харнтыыҥҥа бардылар. Санатар эбит буоллахха, кылаас 20 ыарыйдаҕына харантыыҥҥа ыыталлар.

Хайдах тураҕыт, саха сүөһүлэрэ?

«Саха сүөһүтэ» хааһына тэрилтэтин Чкаловтааҕы филиалын салайааччыта Андрей Игнатьевтан бүгүҥҥү туруктарын сурастым:

- Күн бүгүн ахсааннара 139 төбөҕө тиийдэ. 25 төрөөтө, кыстыкка киириибит үчүгэй, тиийэр оппут баар. Бу күннэргэ тэрилтэбит бухгалтердара, бэтэринээрдэрэ кэлэн көрөн, билсэн бардылар. Сотору-сотору кэлэн бараллар. Төһө улааппыттарын, от хаачыстыбатын көрөллөр.

Хотоммутугар барытыгар кыстаан эрэбит быйыл. 150 төбөҕө анаан тутуллубут хотоҥҥо бастаан 100 төбө турбута. Аҥаарыгар эрэ турбуттара, быйыл быыспытын арыйдыбыт. Онон саҥа хотоҥҥо киирбит курдукпут, эчи сырдыга, ырааһа, киэҥэ.

Бастаан ыанар ынах ахсаанын өрөспүүбүлүкэҕэ 1000 тиэрдэр сорук турбута, ол сорукпутун толордубут. Быйыл 11 төбөҥү туттабыт. Этин тыа хаһаайыстыбатын дьаарбаҥкатыгар киллэрэн атыылыырбыт дуу, толкуйдуу сылдьабыт.

Үлэһиттэрбит бары бааллар, миигин кытары холбоон биэспит.

Лена ПЕТРОВА

Үлэ сыла

Байдам уус аан дойдутаағы быыстапкаҕа ситиһиитэ

Бу күннэргэ Москуба куораккa “Клинок: традиции и современность” Аан дойдутаағы 47-с быыстапка ыытылынна. Биир дойдулаахпыт Александр Васильев-Байдам уус ситиһиилээхтик кытынна, 3 дипломунан наҕараадаланна. Уустарбыт истэр тухары араас улахан тэрээһиннэргэ кыттан, дойдуларын ситиһиилээхтик ааттата сылдьаллар, онон бу олус үөрүүлээх сонун.
Куйаар ситиминэн Александр Владимировичтан быыстапкаҕа кыттыытын туһунан кэпсииригэр көрдөстүбүт.

“Аан дойду таһымнаах быыстапкаҕа мин 6-с төгүлүн кыттыым буолар, - диир кини. – Оҥоһуктарым үрдүктүк сыаналанан, 3 дипломунан бэлиэтэнним. “Серийнэй производство” категорияҕа “Национальнай быһах” диэн номинацияҕа куукуна быһахтарын күрэхтэһиилэригэр “Байдам” диэн быһахпынан бастаатым. Эмиэ “Серийнэй производство” категорияҕа “Кылгас куукуна быһаҕа” номинацияҕа (75-150 мм уһуннаахтар быһахтарга) “Кут” диэн быһахпынан 3 миэстэ буоллум. “Авторскай быһах” категорияҕа “Нож разделочный” номинацияҕа (150-220 мм уһуннаах быһахтарга) 3-с миэстэлэнним”.

Александр Васильев- Байдам уус саха быһахтарын уонна мамонт муоһуттан сувенирдары оҥорууга удьуор уус уонна улахан маастар быһыытынан биллэр. Утумнаахтык идэтин үрдэтинэр. Дьокуускайдааҕы 16 №-дээх профессиональнай училищены бүтэрэн 4-с разрядтаах ювелир-монтировщик идэтин, Дьокуускайдааҕы технология уонна дизайн колледжын, Санкт-Петербургтааҕы технология уонна дизайн судаарыстыбаннай университетын бүтэрэн “декоративнай-прикладной искусство уонна норуот үгэс буолбут дьарыктара” идэни баһылаабыта. СӨ Тимир уустарын сойууһун уонна урбаанньыттар “Сделано в Якутии” Ассоциацияларын чилиэнэ. Элбэх быыстапкалар кыайыылаахтара уонна призердара. 90-тан тахса быыстапкаҕа кытынна.

“Биһиги дьиэ кэргэнинэн бииргэ уһанабыт: ким быһах биилээн, ким кыынын маһын кыһан, ким тирии быһан, ким кыын тигэн, ким сакаас ылан, - диир Александр Васильев. - Үс оҕобут Саяна, Максим, Сандаара уонна кэргэним Татьяна Николаевна миэхэ күүс-көмө буолаллар. Инньэ гынан үлэ күүскэ оргуйар”.

Геннадий АНТОНОВ

Самоуправление

На 2024 г. от района выбраны 2 проекта ППМИ

По информации главного специалиста управления экономики администрации района Саргыланы Ивановой, в текущем году по программе ППМИ в нашем районе реализуется 10 проектов. Из них один - проект муниципального района «Обустройство детской спортивно-игровой площадки Егольжинской СОШ им. Д.И. Павлова». Стоимость проекта составляет 5 млн. 244 574 руб., в т.ч. субсидия из госбюджета РС (Я) – 2 млн. руб., из местного бюджета – 3 млн. 184 574 руб., и вклад населения - 60 тыс. руб.

«В конкурсе на 2024 год от Нюрбинского района будут участвовать 2 проекта, - говорит Саргылана Алексеевна. – Это следующие проекты: «Первый этап обустройства круглогодичного детского лагеря в местности «Крахмал» и «Обустройство детской игровой площадки ЦРР-д/с №10 «Лесная сказка» г. Нюрба». Эти проекты для участия в конкурсе одобрены решением Нюрбинского райсовета 5РРС №2-3 от 24.10.2023 г.

Геннадий АНТОНОВ

Нэдиэлэ сонуннара

Тэрээһиннэр

2,5 сыл тохтуу сылдьан баран, ааспыт нэдиэлэҕэ Малдьаҕарга (Маалыкай куустата) уонна Аканаҕа (Марха куустата) куусталарынан улуус баһылыгын кыбаарталлааҕы көһө сылдьар сүбэ мунньахтара, бу чэрчитинэн нэһилиэнньэни приемнааһыннар ыытылыннылар.

Ньурба-1 уонна Ньурба-2 куусталарынан МТ баһылыктарын сүбэ мунньахтара улуус баһылыга СВО зонатыгар командировкатыттан кэллэҕинэ буолаллара былааннанна.

«Үрүҥ торуоска» ыйын чэрчитинэн МФЦ, социальнай көмүскэл управлениета, Үлэлээх буолуу киинэ уо.д.а. тэрилтэлэр Маалыкайга тиийэн үлэлээтилэр, тус боппуруостарынан приемҥа 102 киһи сырытта. Маннык тэрээһин атын нэһилиэктэргэ эмиэ салҕаныаҕа.

13.11.23 с. – СӨ Бастакы Бэрэсидьиэнэ Михаил Николаев төрөөбүт күнэ, Михаил Ефимович өлбүтүн кэннэ бастакытын бэлиэтэннэ. Саха АССР Автономията олохтонуутун кэнниттэн өрөспүүбүлүкэ сайдыытын улахан суолталаах түһүмэҕэр, Саха сирэ өр сыллаах сайдыытыгар улахан өҥөлөөх сүдү салайааччы үтүөлэрин улуус тэрилтэлэригэр ахтан-санаан аастылар.

Олоҕу-дьаһаҕы хааччыйыы

Ааспыт нэдиэлэ бээтинсэтиттэн Үөһээ Бүлүү аннынан Бүлүү өрүс мууһун халыҥатыы ыытыллар. Бээтинсэҕэ муус халыҥын кээмэйдээбиттэрэ – 35 см, чараас өттө - 28 см. Мууһунан туорааһын ахсыннь 1 к. көҥүллэнэрэ күүтүллэр.

Ааспыт нэдиэлэҕэ полициялаҕа 57 сайабылыанньа уонна иһитиннэрии киирбит, хирургияҕа 4 киһи көрдөрүммүт, буруй оҥоруутун сибикитин булуу туһунан араапар – 2, киһини этин-сиинин эчэтии – 1, масыанньыктааһын – 2, дьиэҕэ сокуоннайа суохтук өтөн киирии – 1, өлөрөрүнэн куттааһын – 1. Барыта 76 административнай боротокуол толоруллубут, ол иһигэр ГАИ отделынан – 59.

Кировтааҕы чох разреһыгар 28 тыһ. т чох хостонон ыскылаакка таһаарыллан сытар. Тэрилтэ бөх хомуйарын иһин 10-ча мөл. солк. ылар иэстээх. Чуолаан Ньурба к. иэһэ элбэх, төлөбүр мөлтөхтүк киирэр. Улахан иэстээхтэри кыта сууттаһыы барар, КУР үлэһитэрэ иэстээх тэрилтэлэри кэрийэн эрэллэр.

Нэдиэлэ устата 2 оҕо төрөөтө, өлүү – 2. Нэдиэлэ устата ОРВИ-нан 56 киһи ыалдьыбыта бэлиэтэннэ, хамсык дьаҥынан ыалдьыы – 73, балыыһаҕа эмтэнэр 2 киһиттэн ураты бары тастан эмтэнэ сылдьаллар.

Улуус баһылыгын сэтинньи 13 к. планеркатыгар этиллибитинэн, өрөспүүбүлүкэҕэ грипп кэлбитэ билиннэ, эргийэ сылдьар. Улуус нэһилиэнньэтин 60%-на быһыы ылла, ол эбэтэр 11,3 тыһ. киһи. Улуустааҕы киин балыыһаҕа кыра вакцина саппааһа баар, онон дьон кэлэн быһыы ылыахтарын сөп. Тэрилтэлэргэ сарсыардааҥҥы фильтр олохтуурга, дьон элбэхтэ сылдьар, өҥөнү оҥорор тэрилтэлэргэ мааска эрэсиимин киллэрэргэ, ыалдьыбыт киһи үлэтигэр кэлиэ суохтааҕа этилиннэ.

СВО

СВО фондатыгар ааспыт нэдиэлэҕэ 289520 солк. киирдэ. Сыл саҕаланыаҕыттан 6293481 солк. киирдэ, билигин фондаҕа 1282327 солк. баар. Фондаҕа үөрэх тэрилтэлэрэ – оҕо уһуйааннара уонна оскуолалар, итиэннэ урбаанньыттар көхтөөхтүк кытталлара бэлиэтэнэр.

СВО-ҕа кытта сылдьар биир дойдулаахтарбытыттан элбэх сайаапка киирэр. Обогреватель, генератор, дрону утарар саа, кыһыҥҥы спальник, тэллэх, «доширак» саппыкы наадатын этэллэр. Онон күннэтэ дойдубутугар куттал суоһаабатын туһугар Анал байыаннай эпэрээссийэҕэ кытта сылдьар дьоммутугар көмөнү күүһүрдэр сорук турар. Биллэн турар, көмө көҥүл өттүнэн оҥоһуллар, ол эрээри СВО түмүгүттэн дойдубут инникитэ тутулуктааҕын өйдүөх кэриҥнээхпит.

Тутуу

07.11.23 с. Дьаарханнааҕы оҕо уһуйаанын дьиэтэ хапытаалынай өрөмүөн кэнниттэн аһылынна, дьиэ сылаас, оҕолору тута тураллар.

Үөдэй оскуола-саадын саҥа дьиэтигэр «сылаас киирэр түмүгэр» ититии холбонно, салгыы дьиэҕэ бэриллиэхтээх. Эбийиэк ахсынныыга үлэҕэ киирэрэ былааннанар. Маар оскуолауһуйааныгар 17.11.23 с. СӨ тутууга хонтуруолун үлэһитэ кэлэн көрөрө күүтүллэр, эбийиэк үлэҕэ киирэригэр көҥүл биэриэхтээх. Сүлэҕэ 4 кыбартыыралаах уопсай дьиэ уота холбоноро хаалан турар. Мархаҕа эмиэ маннык уопсайга уота холбоммута, кыра бытархай үлэлэр хаалбыттара ситэриллэр.

Ньурба к. «Хаарбах дьиэлэртэн көһөрүү» тосхолунан «Виком» ХЭТ тута сылдьар, бытаан үлэлээх 32 кыбартыыралаах дьиэтин аҥарыгар сылааһын холбообуттар.

Тыа хаһаайыстыбата

Сэтинньи бүтүүтэ улуус тыатын хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин идэлээх күнэ бэлиэтэниэҕэ. Бу күн «Кыталык» КД-гар ас-үөл дьаарбаҥката тэриллиэҕэ. Быйыл улууска бултаммыт бөрө иһин улуустан көрүллэр төлөбүр үрдээтэ – 15 тыһ. солк. Аны эһэни бултааһыҥҥа – 15 тыһ. солк. уонна бөрө оҕотун бултааһыҥҥа 5 тыһ. солк. төлөнөр буолла, эрдэ суох этэ. Маалыкай түбэтигэр бөрөлөр баалларын туһунан иһитиннэриилэр киирэллэр.

Антоновка баанньыгар өрөмүөн ахсыннь ортотугар бүтүөҕэ

Антоновка баанньыгар ис үлэтэ бара турар. Өрөмүөн үлэтэ бүттэҕинэ, баанньык ахсыннь 15 к. үлэлиирэ былааннанар.

Оттон Ньурба к. туһунан эттэххэ, сайын баанньыгын туругун үөрэтэн түмүктээһин ыыппыттара кэллэ. Уопсайа 625 м2 иэннээх дьиэттэн 250 м2 үлэлии турбута, бу эрэ мөлтөх (рандбалката, канализацията), уоннааҕыта үчүгэй. Куорат дьаһалтата 2 сыл устата чөлүгэр түһэрэн, баанньык-прачечнай комплекс гынан үлэлэтэргэ былаанныыр. Өрөмүөҥҥэ 75 мөл. солк. наада. Кэлэр сыллааҕы куорат бүддьүөтүттэн үлэни саҕалыырга үп көрүллүөҕэ, улуустан эмиэ көмө эрэйиллэр. Этэҥҥэ буоллаҕына 2 сылынан баанньык эрэ буолбакка, прачечнай, парикмахерскай, массажнай, химчистка үлэлиирэ былааннанар.

Бу нэдиэлэтээҕи тэрээһиннэр

Улуустааҕы туһааннааах хамыыһыйалар үлэлэрэ салҕанар. **13.11.23 с.** – «Булт – төрүт дьарыкпыт» быыстапканы тэрийэр хамыыһйа, С.С.Сюльскэй төрөөбүтэ 115 сылын тэрийэн ыытар хамыыһыйа сүбэ мунньахтара. **14.11.23 с.** – САССР бастакы сир наркома С.Н.Донской төрөөбүтэ 130 сылын тэрийэн ыытар хамыыһыйа, ЦТИТ Кэтээн көрөр Сэбиэтин, Кэрэ Киһи уола Күүстээх Сопуруон бириитигэр өрөспүүбүлүкэтээҕи мас тардыыһытын турнирын тэрийэн ыытар хамыыһыйа сүбэ мунньахтара, улуус бүддьүөтүттэн субсидия ыларга уопсастыбаннай тэрилтэлэр бырайыактарын көмүскээһиннэрэ. **15.11.23 с.** – «Үрүҥ торуоска» ый сабыллыыта, СВО кыттыылаахтарын дьиэ кэргэттэригэр алгыс сиэрэ-туома. **16.11.23 с.** – КДН хамыыһыйатын сүбэ мунньаҕа. **17.11.23 с.** – олох уустук быһыытыгар-майгытыгар түбэспит дьоҥҥо көмөнү оҥорор хамыыһыйа сүбэ мунньаҕа, М.В.Мегежекскэй төрөөбүтэ 125 сылыгар «Идэм – олоҕум илгэтэ» эдэр исписэлиистэр улуустааҕы куонкурустара. **18.11.23 с.** - Өбүгэлэр оонньууларын куонкуруһун муниципальнай түһүмэҕэ. **19.11.23 с.** – «Географическай диктант».

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата

Олохтоох салайыныы

Куустанан мунньахтарга уокка, киин ититэр ситимнэ холбонуу боппуруостара турдулар

Лена ПЕТРОВА

Сэтинньи 8-9 күннэригэр Малдьаҕарга 4 нэһилиэк баһылыктара, депутаттара, тэрилтэ салайааччылара кыттыылаах Маалыкай куустатын, Аканаҕа 6 нэһилиэк Марха куустатын улахан мунньахтара буоллулар. Эрдэ маннык практика баара, кэнники сылларга дьаҥ ыарыытын хааччахтааһыннарынан сибээстээн тохтуу сылдьыбыта.
Улуус баһылыга Алексей Иннокентьевы кытары оройуон тэрилтэлэрин салайааччылара сылдьыстылар. Ааһан эрэр сыл түмүктэрин, инники былааннарын, тирээн турар кыһалҕалары дьүүллэстилэр.

Мэҥэдьэк

Хатыы баһылыга Леонид Николаев былырыын талыллан үлэтин саҕалаабыта.

- Мэҥэдьэк нэһилиэгэр иһэр уу кыһалҕата турар, эбэттэн эрэ киирэр кыахтаах, ол эрэн суола куһаҕан. Онон бу суол оҥоһуута улуус салалтатын хонтуруолугар сылдьар.

- Хатыыга бэкээринэ тэриллиитин боппуруоһа турар, маны улуус баһылыга ис дьыала политикатын департаменын салайааччыта Михаил Пан ылсан быһаччы үлэлэһэригэр сорудахтаата.

- Маны тэҥэ быйыл капитальнай өрөмүөн ыытыллыбыт спортивнай саала оҥоһуута, арыы сыаҕын боппуруостара көтөҕүлүннүлэр.

Чуукаар

Чуукаар баһылыга Артур Федоров быйыл күһүн талыллан үлэтин саҕалаата.

- Манна саамай сытыы кыһалҕанан - оскуола хочуолунайын туруга буолар. Саҥа оскуола тутуута халлаан тымныйан консервацияланан турар.

- Чуукааргa уопсай дьиэ өрөмүөнүн боппуруоһа эмиэ улуус хонтуруолугар сылдьар.

Маалыкай

Маалыкай баһылыга Прокопий Степанов былырыын талыллан үлэлии сылдьар.

- Быйыл 150 төбө турар саҥа хотоно тутуллан үлэҕэ киирдэ, 20 ыалтан ынахтарын тутан көрө сылдьаллар.

- Сүрүн кыһалҕанан ЖКХ "Альтернатива" буолбут. Мунньах күн 20 туонна чохтоох хаалбыттар этэ, ол 2-3 күҥҥэ эрэ тиийэр кыахтаах. Сарсыҥҥы күнүгэр суһал быһаарыныы ылынан ГУП ОДьКХ тэрилтэтиттэн 100 туонна чох иэс ылан боппуруос бэбиэскэттэн үһуллубут. Куоначчаан үрэҕэ турдаҕына салгыы Кировскай чох разрههын тэрилтэтэ таһыахтаах.

Малдьаҕар

- Малдьаҕар баһылыга Александр Степанов быйыл сайын хаһааҥҥытааҕар да элбэх уу киирэ сырытта, элбэх үлэни көрүстүбүт, диэн иһитиннэрдэ.

- Маны тэҥэ баһылык нэһилиэккэ арыгы маҕаһыына арылларын нэһилиэнньэ утарарын өссө төгүл бигэргэтэн эттэ.

Үөдэй

- Үөдэй нэһилиэгин баһылыгын солбуйааччыта Дмитрий Федоров иһитиннэриитинэн "Собо" пааркаларыгар быйыл катамаран ылбыттар уонна сылаас будка туппуттар. Былааҥҥа дьон-сэргэ иитиэх кустары, хаастары аһатар, сынньанар сирэ тэриллэрэ баар.

- Быйыл оскуолаларын үлэҕэ киллэрээри үлэ-хамнас бара турар. Үөһээ Бүлүү аннынан үлэһиттэр түүннэри оскуолаларын кыраскатын салаасканан соһон туораппыттар. Хаһыат нүөмэрэ бэлэмнэнэр кэмигэр оскуолаҕа ититиитин холбоон, билигин кыраскалааһын үлэтэ саҕаланна. Ити курдук, Үөдэйдэр биир дьиэ кэргэн курдук, кыра харгыстартан толлубакка, оскуолаларын быйыл үлэҕэ киллэрээри күнүстэри-түүннэри үлэлиилэр.

- Маны тэҥэ, соторутааҕыта ыытыллыбыт куоластааһын түмүгүнэн, баһылык Мария Николаева СӨ сибээс, инновация министерствотын кытары быһаччы үлэлэһэн, эһиил "Билайн" суотабай сибээс киирэр буолбут.

Түмүк

- Маар баһылыга Дмитрий Егоров иһитиннэрбитинэн, эһиил "Хаарбах дьиэттэн көһөрүү" программаҕа кыттаары 12 кыбартыыралаах уопсай дьиэни муниципальнай бас билиигэ ылбыттар.

- Орто Көлүйэҕэ баһаынай хаһаайыстыбалаах Егор Иванов көҕүлээһининэн кээпэрэтиип тэрийээри ылсан эрэллэр.

- Саҥа уһуйаан бу күннэргэ үлэҕэ киирээри бэлэмнэнэр. 120 миэстэлээх оскуола тутуута оннуттан хамсаан, сирэ-уота быһаарыллан, бырайыага оҥоһуллан турар.

Таркаайы

- Таркаайы нэһилиэгин баһылыга Владислав Васильев оскуола капитальнай өрөмүөнүн докумуона бүтэн турарынан эһиил программаҕа кыттарга бэлэмнэнэллэрин эттэ.

- 4 квартиралаах эдэр специалистарга дьиэ тутуута түмүктэннэ. Ол эрэн үчүгэйдик сылыйбакка турар эбит, биричиинэтэ быһаарылла сылдьар. Мунньахха баһылык сорудаҕынан сарсыҥҥы күнүгэр Тутуу управлениетын салайааччыта Константин Иванов тахсан көрөн, салгыы ОДьКХ-ны кытары үлэ бара турар.

- Таркаайыга 100 м диринҥнээх сиргэ ыраас уу булбуттар, инньэ гынан манна эһиил станция тутуллуохтаах.

Хаҥалас

Хаҥалас баһылыгын солбуйааччыта Семен Семенов иһитиннэриини оҥордо.

- Соторутааҕыта саҥа хотон үлэҕэ киирбитэ. Билигин генераторынан үлэлии турар, уокка холбонуу үлэтин түргэтэтэргэ эттэ.

- 35 миэстэлээх уһуйаан тутуута эһиил түмүктэниэхтээх. "Виком" ХЭТ үлэтин кэмигэр толорбокко, контракт көтүһүллэн, саҥа бэдэрээтчиккэ куонкурус биллэриллиэхтээх.

Акана

- Акана баһылыга Ефрем Семенов бастатан туран оскуола боппуруоһун туруоруста. 3-тэ төхтөрүйэн өрөмүөн үлэтэ барда эрээри сылыйбата. 2025 сылга капитальнай өрөмүөнҥэ былааҥҥа киирдэ.

- Оттуур ходуһалары күрүөлээһиҥҥэ саха сиригэр соҕотох полиэтиленовай турбалары оҥорор "Эгопласт" тэрилтэни кытары үлэлэһэн көрөр былаанналаахтар.

- Акана-Чкалов хайысханан 3 этаптаах өрөмүөн үлэтин 1 этаба бүттэ. Маны тэҥэ "Саха сүөһүтэ" хаһына тэрилтэтэ 700 тыһ.солк., улуустан 200 тыһ. солк. көрүллэн сайылыкка тиийэр суол оҥоһулунна.

Хорула

- Хорула баһылыга Тимофей Иванов былырыын талыллан үлэтин саҕалаабыта. 35 миэстэлээх уһуйаанҥа билигин 55 оҕо сылдьар, өссө 15 оҕо миэстэ тиийбэккэ хапсыбакка хаалла. Онон уһуйаанҥа самалык тутуу боппуруоһа билигин даҕаны аһаҕас турар.

- Баһылык нэһилиэккэ быйыл 2-тэ уопсай субуотуннуук буолбутун иһитиннэрдэ. Барыта 20 тыраахтыр, грейдер, "Урал" массыына, 220 тахса киһи тахсан олорор сирдэрин чөлүгэр түһэриигэ, ыраастааһыҥҥа, суол оҥороохуҥҥа кыттыспыттар.

- Общественность бэйэтин күүһүнэн балаҕан тутуута бүтэн эрэр. "Олоҥхо балаҕана" диэн сүрэхтээбиттэр, ахсынньыга үлэҕэ киириэхтээх.

- Баһылык хас биирдии ыалы кэрийэн, инники былааннарын билсэн тыа хаһаайыстыбатын эйгэтигэр күүскэ ылсан эрэр. Билигин 1629 төбө сүөһү, 503 сылгы баар.

- Саҥа спортивнай саала, улахан кыамталаах хочуолунай, кооперативтарга хотон тутуутун туруорсар.

- Биир сүрүн кыһалҕанан Хоруланы тыатааҕы буулаабыта буолар. Онтон сылтаан сайын дьон сир аһыгар сылдьыбатах. Биир даҕаны үүтээни, ойуурга турбут техниканы ордорбокко урусхаллаабыттар. Бу кыһалҕаны быһааралларыгар көрдөстө.

Баһылыктар дакылааттарын кэнниттэн ыйытыыларга, кэпсэтиилэргэ киирдилэр. Барыта икки нэһилиэккэ 4 тахса чаас устата мунньахтаатылар. Ол курдук, кэккэ нэһилиэктэр икки ардыларыгар, оттуур ходуһаларга тиийэр муоста тутуутун туруорсаллар. Тутуу управлениетын салайааччытын солбуйааччыта Василий Кучаров быйыл ыытыллыбыт суол өрөмүөнүн кэпсээтэ уонна суолу быһа сүүрэр улахан үрэхтэри туоруур муосталары тутуу боппуруоһун республика таһымыгар туруорса сылдьалларын эттэ.

Аканаҕа уонна Маарга ФАП тутуутун боппуруоһа турар. Улуус баһылыга Алексей Михайлович СӨ доруобуйа харыстабылын министерствота эмиэ үлэлэһиэхтээҕин бэлиэтээтэ. Улуус уонна министерство өттүттэн икки өрүттээх Сөбүлэҥ усулуобуйатын Ньурба улууһа барытын толордо, кинилэр өттүлэриттэн утары хардыы эмиэ оҥоһуллуохтаах, диэтэ.

Малдьаҕарга 3 сыллааҕыта оскуолаҕа миэбэл таҥар сыах арыллыбыта даҕаны, күн бүгүнүгэр диэри үлэлээбэккэ турар. Бу боппуруоһу түргэнник быһааралларыгар сорудахтаата. Оборудование таах көрдөрүннуук буолан туруо суохтаах, үлэлэппэт түгэннэригэр атын баҕалаах тэрилтэлэр элбэхтэр, диэн быһа-бааччы эттэ.

Маны тэҥэ нэһилиэк баһылыктара, депутаттар уот боппуруоһун күүскэ туруорустулар. Малдьаҕарга баһаынай хаһаайыстыбалаах эдэркээн Айсен Степанов 147 төбөнү тутан олорор. Уот киллэриитигэр кыһалҕалаах эбит, улуус өттүттэн көмөлөһүөх буоллулар. Тыал үрдэ даҕаны уот тоҕо арахса турарый, уокка холбонуу тоҕо 4 ый күүттэриилээҕий диилэр. Ньурба-Хампах линия сечениета кыра буолан кыайбат.

Тэрилтэ салайааччыларын кытары бэнидиэнньик аайы ыытыллар планеркаҕа Ньурбатааҕы РЭС салайааччыта Александр Егоров үлэһиттэрэ аҕыйах, сайаапка элбэх буолан өр күүттэриилээх, диэтэ. Суол хаайар кэмигэр Үөһээ-Бүлүү өрүс бэтэрээ өттүгэр сытар нэһилиэктэригэр эмиэ сылдьабыт диэн иһитиннэрдэ.

Нэһилиэктэргэ ыаллары киин ититэр ситимнэ холбоохун үлэтэ барар. Сорох нэһилиэктэргэ бытаарыы тахсыбытын мунньахха эттилэр. ОДьКХ дириэктэрэ Алексей Тихонов бэнидиэнньиктээҕи мунньахха үлэлэһэр баһылыктар нэһилиэктэригэр ититиини барытын холбуу олоробут, онон боппуруос баһылыктарга бэйэлэригэр, диэтэ.

Нэһилиэктэргэ СВО кыттыылаахтарын дьиэ кэргэттэригэр бары өттүнэн көмө оҥоһулла турар. Билигин мас тиэйиитиин, муус ылааһынын субуотуннуук быһыытынан тэрийэ сылдьаллар. Фонда үлэлии турар, реквизиттэрин хаһыат 9 стр. көрүҥ.

Этиллибит, онтон да атын боппуруостар бары протоколланан үлэҕэ ылылыннылар.

Кинигэ презентацията

Сүдү киһибит аата үйэтитиллиэхтээх

Сэтинньи 8 күнүгэр биир дойдулаахпыт, биллиилээх кыраайы үөрэтээччи, топонимист, педагог, Саха АССР үтүөлээх учуутала Михаил Спиридонович Иванов-Багдарыын Сүлбэ төрөөбүтэ 95 сылын туолла.

Үбүлүөй чэрчитинэн сэтинньи 9 күнүгэр Михаил Спиридонович уон сыл айымньылаахтык, үрдүк таһаарыылаахтык үлэлээн ааспыт РНА Сибиирдээҕи салаатын Гуманитарнай чинчийиилэр уонна хотугу аҕыйах ахсаннаах норуоттар кыһалҕаларын үөрэтэр института, СР Национальнай библиотеката кыттыһан институт конференц-саалатыгар «Аат. Тыл. Этнос» диэн ааттаах төгүрүк остуолу уонна Ньурба улууһун Ньурбачаан олохтоох библиотекатыгар өр сылларга ситиһиилээхтик үлэлээбит, СР культуратын туйгуна Людмила Васильевна Иванова хомуйан «Айар» кинигэ кыһатыгар бэчээттэтэн таһаарбыт «Сүдү киһи Багдарыын Сүлбэ» кинигэтин сүрэхтэниитэ буоллулар.

Бу этиллибит тэрээһиннэргэ Михаил Спиридонович үлэлээбит институтун үлэһиттэриттэн ураты, ХИФУ профессорскай-преподавательскай состааба, Россия араас куораттарыттан тыл үөрэҕин биллэр учуонайдара кыттан биир дойдулаахпыт Михаил Спиридонович Иванов өр сыллаах научнай, педагогическай үлэтигэр аналлаах иһитиннэриилэри оҥордулар, ахтан-санаан аастылар.

Күн иккис аҥаарыгар «Сүдү киһи Багдарыын Сүлбэ» диэн Л.В. Иванова хомуйан оҥорбут, Ньурба улууһун дьаһалтата уонна «Айар» кинигэ кыһата кыттыгас үбүлээн 800 ахсаанынан тахсыбыт кинигэ сүрэхтэниитин СР Национальнай библиотиэкэтин кыраайы үөрэтэр салаатын салайааччыта Лариса Иннокентьевна Кычкина иилээн-саҕалаан ыытта.

Тэрээһини Гуманитарнай чинчийии институт дириэктэрин солбуйааччы, филологическай наука кандидата Наталья Александровна Сивцева, биллиилээх учуонай, социология билимин доктора, профессор, общественник Ульяна Алексеевна Винокурова, кинигэ ааптара Людмила Васильевна Иванова кылгас иһитиннэриилэринэн саҕалаатылар.

Тэрээһиҥҥэ кыттыыны ылбыт наука, үрдүк үөрэх үлэһиттэрэ, журналистар, общественниктар, бэтэрээннэр, Михаил Спиридонович уруу-аймах дьонноро, биир дойдулаахтара Багдарыын Сүлбэни саха тыллаахтарга тылынан-өһүнэн, үлэтинэн, тус олоҕунан күүстээхтик дьайар улахан буукубаттан суруллар Учуутал, чинчийээччи, публицист, общественник быһыытынан сыаналаан, ахтан-санаан аастылар, баҕа санааларын атастастылар. Олортон бэлиэтээтэххэ, биэс сылынан Михаил Спиридонович төрөөбүтэ 100 сылын туоларынан, бу бэлиэ датаны өссө киэҥ далааһыннаахтык бэлиэтиириэ баҕаларын эттилэр.

Биир дойдулаахтарыгар, төрөөбүт нэһилиэгин, улууһун салалтатыгар бу Сүдү киһи аата үйэтитиллэрэ буоллар диэн этии киллэрдилэр.

Дьокуускай куоракка тутуута былааннанар Ньурба улууһун дьоһун дьонугар аналлаах сквергэ Багдарыын Сүлбэ аата дьоһуннаах миэстэни ылыахтаах диэтилэр.

Республика салалтатыгар туһаайан Михаил Спиридонович олоҕун усталаах туоратыгар Саха сирин бүтүннүүтүн, сэргэстэһэ сытар саха омук олорон ааспыт, олорор регионнарын кэрийэн суруммут, муспут, наардаабыт сирдэр, анал ааттар картотекаларын республика интеллектуальнай баайынан билинэн туран, ону салгыы норуокка хайдах туһалыырын тобуларыгар туруорсарга диэн буолла. Учуонайдар билинэллэринэн, маннык картотека дойдуга эрэ буолбакка, аан дойду да үрдүнэн сэдэх эбит.

Людмила Васильевна Иванова кинигэтин сүрэхтэниитигэр мин ааптар чугас аймаҕын быһыытынан кыттыыны ылан, балтым сыралаах үлэтэ аҕааччы киэҥ эйгэтэ, республикабыт бөдөҥ учуонайдара У.А. Винокурова, Г.С. Попова-Санаайа, В.В. Илларионов, И.И. Шамаев, И.Е. Алексеев-Хомус Уйбаан о. д. а. уонна Михаил Спиридонович элбэх ахсаннаах үөрэнээччилэрин улахан сэҥээриилэрин ылбытыттан улаханнык астынным.

Бэйэм санааларбыттан үллэһиннэхпинэ:

1. Бастатан туран, бу сөҕүмэр элбэх научнай, публицистическай нэһилиэстибэлээх, араас темаҕа элбэх кинигэлэрдээх сүдү киһибит бэйэтин олоҕун, үлэтин туһунан суруйуу бэрт кэмчи эбит. Онон бу унньуктаах уһун олоҕор, үлэтигэр араас уустуктары да көрүстэр, ону барытын эрдээхтик туораан, биир да айымньытыгар ол туһунан туора тылынан ахтыбакка, туох баар өйө-санаата төрөөбүт норуота, иитиллибит ийэ сирэ, кини ыччата инникилээх, сырдык буолуутугар туһаайыллыбыта. Ол иһин да кини өрүү: «Мин кинигэлэрим, суруйууларым, этиилэрим барыта ыччакка ананаллар», диир эбит.

Ааптар Людмила Васильевна Багдарыын Сүлбэ айымньыларыттан кини норуотугар, ыччакка анаабыт тылларын арааран, тоһоҕолоон «Кынаттаах тыллара» диэн төбөлөөбүтэ олус сонуннук көстөр, ааҕыллар (кинигэ 21-24 стр.)

2. Людмила Васильевна кинигэтин геройун төрдүн-уһун, тапталлаах кэргэнигэр Варвара Михайловнаҕа, төрөппүт оҕолоругар, сиэннэригэр, үөрэнээччилэригэр, кини алтыспыт, бииргэ үлэлээбит дьонугар сыһыанын кинилэр тус бэйэлэрин ахтыыларыгар Михаил Спиридонович ыйытыктарга биэрбит хоруйдарыгар олоҕуран суруйбута кинини бары өттүттэн толору ситэрэн-хоторон биэрбит. Аҥардас: «Эмээхсиммэр махтанабын. Дьэ, мин дьолбор түбэспит дьахтар... Дьиэтин түбүгүн таһынан 40-ча сыл устата миэхэ картотека оҥорон кэллэ, картотекам 80%-ныын кини оҥорон кэллэ... Кэргэмминээн биирдэ кыыһырсыбакка, киҥир-хаҥыр саҥарсыбакка олорон кэллибит...», - диэн тыллара элбэҕи этэллэр.

3. Михаил Спиридонович өр сылларга дьаныһан туран муспут, наардаабыт картотекатыгар 400 тыһыынча сир аата, 50 тыһыынча киһи аата киирбит. Бу картотеканы билигин төрөппүт уола, наука кандидата, аҕата үлэлээбит институтун научнай үлэһитэ, Багдарыын Сүлбэ уола Ньургун дьаһайар, харайар, үлэтин салгыыр.

Өссө 2000 сыллаахха бииргэ үлэлээбит дьоно, табаарыстара Саха республикатын правительствота бу картотеканы республика интеллектуальнай баайын быһыытынан атыылаһан ылан, аналлаах дьиэ-уот булан, тэрилтэ курдук тэрийэн, хамнастаах үлэһиттэрдээн Михаил Спиридонович өссө ситэрэн-хоторон үлэлииригэр кыахта биэриэххэ диэн сурук суруйбуттара хоруйа суох хаалбыта хомолтолоох. Онон бу туруорсуу сөргүтүллэн, картотека сөптөөх сыанабылы ылан, миэстэтин булан, өссө байытыллан, Саха сирин норуоттарыгар сулууспалыахтаах. Тоҕо диэтэххэ республикаҕа сир ааттара кинилэр официальнай сурукка, карталарга, суол бэлиэлэригэр киирэр ааттара билигин да бэрээдэктэммэккэ сылдьарын бары да билэ-көрө сылдьабыт.

Ыччаттарбыт, кэлии дьон Аммаҕа баар Тегюльтя, Булуҥҥа Тикси, Үөһээ Бүлүүгэ Ченгере, Верхоянскайга Сысы-Мейите, Горнайга Тысагаччы, Мэҥэ Хаҥаласка Кердюген, Ньурбаҕа Энгольжа, Орто Халымаҕа Сылгы-Ытар уо. д. а. (Якутия: Иллюстрированный путеводитель. – Якутск; Бичик, 2016. – 160 с.) ааттартан туох өйдөбүлү ылаллара буолла? Сахалыы өйдөбүллэрэ олох атын буолуон сөп.

Сурукпун тэрээһин бүтүүтүгэр Багдарыын Сүлбэ уола Ньургун Людмила Васильевнаҕа махтал тылларыгар: «... Кинигэ саамай суолталааҕа - кини ким да соруйуутунан, көрдөһүүтүнэн, үөһэттэн ыйыынан-кэрдиинэн буолбакка, ааптар бэйэтин ис санаатыттан, бу кинигэ тахсара наадалаах диэн санааттан бэлэмнээн таһаарбытыгар буолар. Онон бу кинигэ норуот бэйэтин иһиттэн тахсыбытыгар махтанабыт», - диэн тыллараннан түмүктээтэ.

«Сүдү киһи Багдарыын Сүлбэ» диэн Людмила Васильевна Иванова биир дойдулаах сүдү киһибит туһунан кинигэтин ааҕыҥ, сэргээҥ.

Балтыбар Людмила Васильевнаҕа салгыы суруйа тур, доруобай буол диэн алгыспын тиэрдэбин.

Үлэ бэтэрээнэ,
Хорула нэһилиэһин бочуоттаах олохтоохо,
Дьокуускай к. олохтоохо
ИВАНОВ Юрий Наумович
2023 с. сэтинньи 10 к.
Дьокуускай.

Нэһилиэк сонуннара

Түөлбэ салайааччыта буолар — ураты дьоҕур

Сомоҕолоһуу күнүгэр Октябрьскай нэһилиэккэ түөлбэ начальниктарын күрэҕэ ыытылынна. Өрдөөҕүттэн Антоновка биир сүдү күүһүнэн түөлбэлэр буолаллар. Билигин тоҕус түөлбэ, аҕыс салайааччы баар, олохтоох дьаһалтаны, клубу кытары биир тэҥҥэ үлэлэһэллэр.

«Түмэр, түстүүр тутаах дьоммут» күрэх икки этапка ыытылынна: А.И. Пахомов аатынан спортзалга - хабылык, хаамыска, ытыы, дуобат, дартс; А.Я. Овчинникова аатынан «Түһүлгэ» норуот айымньытын дьиэтигэр - түөлбэ визитката, талаан көрүү, тургутуу, сахалыы таҥас көрдөрүүтэ. Манна спорка сыһыаннаах олохтоохтор судьяластылар, киэһээҥи өттүгэр нэһилиэк тэрилтэлэрин салайааччылара жюрилаатылар. Ити 90-с сыллартан нэһилиэккэ баар «Ситим» программаттан тахсар түмсүүлээх үлэ.

Салайааччылары дьиэ кэргэннэрэ, түөлбэлэрин олохтоохторо, коллегалара, дьаһалта, клуб эҕэрдэлээтилэр, истиҥ махтал тылларын эттилэр. Күрэх түмүгэр номинацияларынан «Сатабыллаах салайааччы» - Симээйэ Сеялова (Куочай түөлбэ), «Спортивнай салайааччы» - Геннадий Гаврильев (Тыалыкы), «Талааннаах салайааччы» - Юлиана Павлова (Чусовской), «Дьоҕурдаах салайааччы» - Людмила Пахомова (Өркөн), «Дьулуурдаах салайааччы» - Елизавета Васильева (Киров) тигистилэр, кыайыылаах - Нюргустана Иванова (Бөгдьөөлө) буолла. Нюргустана Николаевна 21 сыл түөлбэтин салайан кэллэ. Ону таһынан оруобуна күрэх күн Людмила Ивановна Өркөҥҥө начальниктаабыта 19 сыла буолбут.

Түөлбэ начальниктара өрүү сүүрээһиҥҥэ, булааһыҥҥа, дьону көрдөһөөһүҥҥэ, кыһалҕа быһааараһыҥҥа сылдьалар. Онтон бу күн болҕомто, үтүө тыл барыта кинилэргэ ананна. Общественнай үлэҕэ сылдьар дьоммут өҥөлөрө нэһилиэк сайдарыгар, туруктаах буоларыгар хайдах курдук суолталааҕа өссө төгүл бигэргэннэ.

Күрэх кыттыылаахтара

Кыайыылаах Н. Иванова

Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтатын пресс-сулууспата

Ахтан-санаан аастахха

Эрэлбит туолбатаҕа...

Духов М.Н.

1959 сыллаахха Маалыкай оскуолатын бүтэрээччилэр бүтүн кылааһынан комсомольскай путевканан холкуос производствотын араас салаатыгар үлэлииргэ быһаарыммыттара. Бу Үөһээ Бүлүү оройуонун Далыр орто оскуолатын «Оскуола-производство-үрдүк үөрэх!» диэн девиһин биир бастакынан өйөөһүн этэ. Выпускниктар саҥа тэриллибит Степан Васильев аатынан холкуоска производство араас салаатыгар аттарыллан туруоруллубуппут.

Өссө 1958 сылтан үөрэнээччилэр кылаастарын бэйэлэрэ көрөллөрө-харайаллара. Кинилэргэ «Бастыҥ кылаас иһин», «Бастыҥ уус-уран самодеятельность иһин» о.д.а. куоталаһыылар тэриллэллэрэ. «Красная звезда» хаһыат 1959 сыллаахха тохсунньу 28 күнүгэр И. Семенов «Будни комсомольцев Малыкайской школы» ыстатыйатыгар суруйбута: «Активно участвовали школьники в вывозке стройлеса для общежития учителей. Инициативу в этом проявили ученики 10 класса, которым руководит П.Д. Кириллин. На классном собрании они решили заготовить и вывезти учительнице Д.Н. Михайловой стройлес, достаточный для постройки одноквартирного дома. Выпускники выполнили свое решение. В эти дни они в лесу заготовили 120 бревен и подвезли их к тракторной трассе. Кроме того ими заготовлено 50 кг костяной муки, 30 центнеров хвои, сделано две клетки для телят. Еще заготовлено 38 куб. м дров для своей школы и 20 куб. м – для подшефных ферм».

Оскуоланы бүтэрээччилэр үүт ыамын үрдэтиигэ фермаҕа ыанньыксыттарынан, ньирэй, сибиинньэ төбөнөн ахсаанын энчирэппэт туһугар семилетка бастакы сылын кирбиилэрин ыларга туруммуттара. Ыанньыксыттар Мария Максимова, Михаил Духов, Евдокия Гуляева, Самуил Никифоров, сибиинньэ көрөөччү Июлия Иннокентьева, тырахтарыыс, механизатордар биригэдьиирдэрэ Николай Николаев уонна хас да механизатордар төһүү үлэһиттэринэн биллибиттэрэ. Ордук таһаарыылаахтык Маалыкай учаастагар Уус-Күөлэ, Хатыыга Улгуктакаан ыччат-комсомольскай фермаларын кэлэктииптэрэ үлэлээбиттэрэ. Июлия бастыҥ сибиинньэ көрөөччү этэ. Кини коммунистическай үлэ ударнигын аатын ылар иһин охсуһара. XX оройуоннааҕы комсомольскай конференция делегатынан талыллан сылдьыбыта.

Сайыныгар үгүс выпускниктар общественнай сүөһү аһылыгын бэлэмнээһиҥҥэ кытталлара. Онон оскуола 3-с выпуһа – биһиги кылаас оҕолоро саҥа тэриллибит бөдөҥсүйбүт холкуос былааннарын, сорудахтарын толорууга бэйэлэрин сэмэй кылааттарын киллэрбиттэрэ. Семилетка бастакы сылыгар хас биирдии ынахтан үүтү ылыы былаанын үрдэтэргэ, ньирэй, сибиинньэ ахсаанын элбэтэргэ сорук туруоруллубута. Эдэр механизатордар техника көрүүтүн-истиитин, механизаторскай каадырдары бэлэмнээһини тупсараргa турунан үлэлээбиттэрэ.

Духов Михаил Николаевич 1940 сыллаахха Бордоҥ нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Интернакка бииргэ олоро сылдьыыбыппыт. Онно сэбиэдиссэй Иванов Василий Максимович-Манчаары «севернэй пурга» эрийэр дойдутугар сылдьыыбыт, истибит-көрсүбүт түгэннэрин кэпсиирин истэрбит... Миша бэйэтин табаарыстарыгар эйэлээх, көрдьүөстээх, дьээбэлээх да буолааччы. Кини Индия артыыһа Радж Капур «Бродяга» ырыатын матыыбынан «Мин Духовпын» диэн ыллыы-ыллыы хаама сылдьарын көрбүт-билбит элбэх буолуо. Кини сөбүлүүр предметинэн саха литературата буолара. Библиотека сахалыы кинигэлэрин утаппыттыы ааҕара, ордорбут кинигэлэрэ да суоҕа буолуо. 1959 сыллаахха Маалыкай орто оскуолатын бүтэрбитэ. 1960 сыллаахха 1387 кг, 1961 сыллаахха 1450 кг үүтү ыабыта. Бу ол саҕана үрдүк көрдөрүү буолара. «Коммунистическай үлэ ударнига» ааты ылбыта. Итини туоһулуур хаартыската оройуоннааҕы «Кыһыл сулус» хаһыакка 1960 сыллаахха тохсунньу 19 күнүнээҕи нүөмэргэ бэчээттэммитэ.

Ити сыл муус устар 30 күнүгэр, семилетка иккис сылыгар, «Үрдүк көрдөрүүлэри ситиһиэҕиҥ!» диэн Уус-Күөллээҕи ыччат-комсомольскай ферматтан ыанньыксыттарын ыҥырыылара бэчээттэммитэ. Ити фермаҕа оскуола биир бастыҥ выпускнига, холкуос бастыҥ производственнигынан комсомолка Ирина Иванова үлэлиирэ. 1960-1961 сыллардааҕы (күһүнтэн күһүнгэ диэри) Степан Васильев аатынан холкуос комсомольскай тэрилтэтин босхоломмут сэкириттээринэн үлэлээбитэ. 1959 сыллаахха XX оройуоннааҕы комсомольскай конференцияҕа ревизионнай хамыыһыйа чилиэнинэн талыллыбыта.

Михаил Духов университекка саха тылын уонна литературатын салаатыгар 1962 сыллаахха киирбитэ. Баҕа өттүнэн «Сэргэлээх уоттара» куруһуок истээччитэ буолбута. Куруһуок салайааччытынан Егор Шестаков–Эрчимэн этэ. Миша маҥнайгы «Оо, таптал, таптал» диэн хоһооно «Сэргэлээх уоттара» сурунаалга 1962 сыл сэтинньи 24 күнүгэр бэчээттэммитэ. Кини хоһоонноро биһигини долгуталлара, ордук бэйэтэ ааҕан иһитиннэрдэҕинэ. Бу хоһоону истэн олорон эдэр киһи ис-иһиттэн сүрэх этэринэн омуна-төлөнө дьолу, тапталы, олоҕу баҕарара тута көстөргө дылыта. Бүтэһик сыныытыгар 3 хоһоонун уонна биир кэпсээнин ааҕарбар диэн биэрбитэ. Ону куоппуйалаан илдьэ сылдьарбын хаһыакка таһаарарбын көҥүллээҥ.

1967 сыллаахха Михаил Духов эдэр поэттар айымньыларын ырытан дипломнай үлэтин 4 сыанаҕа көмүскээбитэ. Алексеевскай (Таатта) оройуонун Туора-Күөл оскуолатыгар саха тылын уонна литературатын учууталынан анаммыта. Итиннэ үлэлии сылдьан 1968 сыллаахха ыам ыйын 23 күнүгэр ууга түһэн өлбүтүн туһунан университекка бииргэ үөрэммит табаарыһым, эмиэ ол оскуола завуһа Бочонина Мария Михайловна кэпсээбитэ.

Түмүкпэр, дьылҕата атыннык хайыспыта буоллар, оройуоҥҥа киниттэн уус-уран тыл маастара тахсыа эбитэ буолуо дии саныыбын. Эрэлбит туолбатаҕа ...

Иван АНИСИМОВ.

Кинилэр элбэхтэр

(Кэпсээн)

Сааскы чаҕылхай күн хотон таас түннүгүнэн ыраастык харбаммыт муостаҕа өлөн токуйа сытар эриэн өҥнөөх торбоско чаҕылыччы тыкта. Торбос аттыгар Өрүүнэ кыыс илиитинэн сирэйин саба туттан Туруйачаанын аһыйан ытыы олордо. Им-ньим хотон иһигэр, киһи хараҕа аралдьыйан сынньана түһүөҕэ туох да суох. Арай күн уота өлбөөдүйэн хаалбыт торбос хараҕын тыбыс-тымныытык килбэчитэр.

Чочумча буолан баран, кыыс ийэтэ Кэтириинэ эмээхсин киирдэ. Тоҕо эрэ бөһүйэн хаалбыт торбоһу тэбэн көрдө уонна:

– Чэ, тахсан чэйдээ! Хараҕым уута, өлбөт мэҥэ уута буолан тилиннэриэ диэтэҕиҥ дуу? Өллө да буоллаҕа ол, сүөһү аата сүөһү, онноҕор киһи өлөр... Ыстапаанҥа этэн таһааттарыллыа. Манна сытыа дуо? – диэтэ.

Кыыс тугу да саҥарбата, былаатын төбөтүнэн хараҕын уутун сотто-сотто ийэтин батыста.

Таһырдьа бэрт элбэх боорооску ылаанҥы күн буолбутуттан үөрэн, көрүлээн аххан эрэллэр эбит. Кэтэх торбосторо, Кулунчук, үөрбүтүн омунугар, ыныырык үлүгэрдик орулууорулуу атыыр кунаны кытта харсаары оҥостон, тула көтө сылдьар. Өйдөөн көрдөххө улааппыт, төлөһүйбүт да эбит. Кэтириинэ эмээхсин тохтоон торбоһун таптаабыт хараҕынан өр көрөн турда.

Күнүскү чэйдэригэр мустубут ферма үлэһиттэрэ, дэриэбинэттэн билигин кэлбит Ыстапаантан сонун-нуомас ыйыталаһаллар. Ыстапаан тугу истибитин, билбитин наҕылыччы кэпсиир:

– Өстүбэһи, биир үчүгэй сонуннаахпын. Биһиги биэрмэбит холкуоска бастаабыт. Бэрэссэдээтэл үөрбүт онон. Туохха наадыйаҕыт, туоххут итэҕэһий, тиийбэтий диир. Урут инньэ диэбэт буолара. Учуокка сэбиэдиссэй сарсын-өйүүн көһө сылдьар ысынааманы аҕала кэлиэх буолла; таарычча бэтэринээри илдьэ кэлэр үһү. Бороммут үтүөрдэҕинэ баҕас ысынааманы ыһыктыбаппыт илэ. Ама адьарайы көмөлөөн, сүбэлэһэн үтүөрдээ инибит, Эн туох дии саныыгын, Сүөдээр? – дии-дии үөрэ-көтө мичээрдээн, күн уота килэриччи сиэбит сирэйэ уҥа-хаҥас молооруҥнуур.

– Ээх. Оннук этэ да... Туох... Ити, Туруйачааммыт бу сарсыарда өллө эбээт...

Дьиэ иһэ чуумпурда. Арай остуолга турар улахан сылабаар араастаан дыыгыныыра уонна тиэргэҥҥэ сүөһүлэр сырсан күрдьүгүнэһэллэрэ эрэ иһиллэр.

– Өллө да? – Ыстапаан, чэйигэр чачайа сыһан, бүлүүһэтин остуолга уура оҕуста.

– Өлөн, бу сарсыарда... Ысынаамабытын ылбат буоллахпыт ол. Былаан эрэ, кыһыл былаах эрэ, – диэн Сүөдэр оҕонньор барылара санаан олорор санааларын эттэ.

Атыттар тугу да саҥарбатылар. Тугу этиэхтэрэй?

– Өлүөх буолан өллө ини, – Кэтириинэ эмээхсин, чааскыны остуол устун сүр тыастаахтык соһон ылла. – Бэйэтэ да адаабыллана сытыйан төрүөҕүттэн араҥ, мөлтөх күтүр этэ. Харайыыны баҕас харайа гына сатаныллыбыта! ...

– Ийээ! Хайдах...

– Тохтоо! Киһини саҥарт. Биһиги Кулунчукпут Туруйачаанҥа холоотоххо бүтүн сүөһү... Онон Кулунчугу холкуоска бэриллиэ ...

Дьиэ иһигэр тыҥаан турбут мөкү чуумпу, ким да саҥарбатаҕын, тыаһаабатаҕын үрдүнэн, хайдах эрэ айманарга дылы гынна.

– Эдьиэй, Өрүүс, ол былаах үчүгэй дуо? – алталаах Аня кыыс Өрүүнэни илиититтэн тардыалаата. Өрүүнэ кыыс-чааны көтөҕөн ылан саҥата суох толлойбут уоһуттан уураата.

Чэй, күөрэй!

Чэй, күөрэй мин ырыам
ыраастык
Этиҥи, силлиэни уруйдаа!
Муоралыы дьалхааннаах
иэйиини
Эдэр саас буурҕатын айхаллаа!

Баҕарбыт, дьулуспут сулуспут
Саҕахха көрдөөхтүк
тырымнаа,
Үрдүккэ талаһар санаабыт
Уоскуйбат, хараабат
төлкөлөн.

Өрүүтүн сайаҕас сүрэхпит
Мичээри элбэхтик, чэй, үөскэт,
Барыны баһыйыах куоласпыт
Эдэрдик, ыраастык сатараа!

Тоҕо?

Чуумпурда, налыйда айылҕа,
Унаарда салгыҥҥа күөх буруо,
Күөгэйбит соҕотох былыкка
Ыйаата күн көмүс утаҕын.

Билэбин эн манна кэлбиккин
Тэйбитэ сүрэҕиҥ миигиттэн,
Барбытыҥ курустук
мичээрдээн
Олохпор сурааһын хаалларан.

Оо, тоҕо эйигин көрсөммүн
Сүрэхпэр иҥэртим буолуоҕай?
Оо, тоҕо олохпор буурҕаны,
Айдааны тарпытыҥ
буолуоҕай?

Быраһаай умсубут тапталым,
Мин тоҕо кинини
куоттардым ...
Сүрэхпэр, оо, күндү мөссүөнү
Өрүүтүн саныаҕым аймана.

Оо, таптал, таптал

Ханнык тылы буламмын
Сүрэххитин долгутабын,
Доҕотторго тиэрдэбин
Биирдэ киирбит үөрүүбүн!

Эдэр хаҥыл сүрэҕи
(Сылдьан эриэх киһини)
Уоттаах таптал долгуннара
Таарыйдылар бадаҕа.

Күлбүт хара харахтар
Күүстээх буолар эбиттэр,
Киирбит дохсун сүүрээннэр
Олус да эйэҕэстэр.

Долгуннурар суһуоҕа
Чүөмпэ эрэһэ долгуна,
Дьыл ыстанан иһэрэ
Адьас тайҕа табата.

Күлэр, ыллыыр куолаһа
Күөрэгэйим ырыата,
Алҕас биэрэр мичээрэ
Саха сааһын сардаҥата.

Түөспэр киирдэ, соһутта
Умнуллубат уот кутаа,
Уран-нарын саха тылын
Баһыйда таптал-таптал!

***

Сүрэҕим сүүнэ үөрүүтэ
Сүгүн сырытыннарарын ааста,
Сиринэн-халлаанынан
андаҕайа
Таптыыбын диэн эттэхпинэ
Хара хааскын хамсата
Хайдах диэҥ эбитэ буолла?

Көрсүһэр күчүмэҕэй мунүүтэҕэ
Көмөлтөлөөх буолуо дуу диэн,
Сүгэ-балта тылларынан
Сүллүгэстээн эрдэҕим, -
Өйүм-санаам чычааҕа
Өтө көстөн турдаҕа ...

«Ньурба»
2023 с. сэтинньи 16 күнэ, № 45 (12069)
огнинюрбы.рф

IX СӨ норуоттарын Спортивнай оонньууларын көрсө

Динара АЛЕКСЕЕВА

Ньурбабыт улууһугар иккис сылын художественнай гимнастика көрүнгэ таһаарыылаахтык үлэлиир

Хас биирдии оҕо кыра эрдэҕиттэн ханнык көрүнгэ дьоҕурдааҕын көрөн, сөптөөх дьарык ыытан, инникитин спорт эйгэтигэр буһан-хатан спортсмен быһыытынан үүнэн-сайдан тахсарыгар сүүгкэн оруоллаах.

Биһиги Ньурбабыт улууһугар художественнай гимнастика көрүнгэ оҕону үһуйаан сааһыттан дьарыктаан, 2021 сылтан Мария Алексеевна Александрова салалтатынан үлэлиир.

Мария Алексеевна бэйэтэ Антоновкатааҕы оҕону сайыннарар киин «Ромашка» үһуйаанын иитээчитинэн, билигин эбии үөрэхтээһин педагогунан үлэлиир. Номнуо икки сыл иһигэр кырачаан спортсменнарбыт ситиһиилэрэ үгүс. Бу художественнай гимнастика көрүнгэ төрөппүттэр, дьарыктанар оҕолор, улуус салалтата болҕомтолорун, интэриэстэрин тардан улууспут иһигэр бу көрүнгэ федерация тэриллэн, бу дьыл муус устар 2 күнүгэр оройуоннаааҕы художественнай гимнастикаҕа маҥнайгы аһаҕас турнир ыытыллыбыта.

Сэтинньи 11 күнүгэр Ньурба куоратын «Кыталык» КД художественнай гимнастикаҕа дьарыктанар оҕолор «Авокадо» оҕону эбии дьарыктыыр киин отчуоттуур кэнсиэрэ ыытылынна. Кэнсиэргэ толору зал дьон мустан, оҕолор талааннарын бары да сөҕө-махтайа көрдүбүт. Салайааччы сатабыллааҕа, төрөппүттэр бары биир киһи курдук тутуспутунан өйөбүл буолаллара тута көстөр. Оҕолор икки сыллаах ситиһиилэрин түмэн, фотосессия оҥорон, хаартыскаларын иилэн быыстапка, фотозона оҥорон тэрээһини өссө сэргэхситтилэр. Тэрээһиҥҥэ улуус баһылыгын солбуйааччыта Наталья Петрова, улуустааҕы физическэй культуура уонна спорт управлениетын салайааччыта Роберт Алексеев, «Октябрьскай нэһилиэк» муниципальнай тэриллии баһылыгын солбуйааччыта Александра Иванова, төрөппүттэр эҕэрдэ тыл этэн оҕолорго, салайааччыга эҕэрдэ сурук туттартаатылар. Ньурба улууһун художественнай гимнастика федерациятын салайааччытын Валерия Владимирова аатыттан төрөппүттэргэ махтал сурук туттарылынна.

Биһиги улууспутугар олимпийскай көрүнгэртэн биирдэстэрин - художественнай гимнастиканы салайан ыытар тренер-преподаватель Мария Алексеевнаны көрсөн, санаатын иһиттибит:

«Мин маҥнай 2021 сыл сэтинньи ыйга «Авокадо» оҕону эбии дьарыктааһыҥҥа ритмика куруһуогун үлэлэтэн саҕалаабытым. Онтон муус устар ыйга Хаҥалас улууһугар художественнай гимнастикаҕа күрэх буоларын истэн, онно оҕолорбун бэлэмнээн кыттыыны ылан, устунан бу көрүнү сөбүлээн дьарыктаан барбытым.

Бастаан саҕалыырбар 30 иитиллээччилэрдээх буоллахпына, күн бүгүн 110 оҕо дьарыктанар, биир көмөлөһөччү тренердээхпин. Икки сыл иһигэр Дьокуускай куоракка - 5, Покровскайга - 1, Московскай уобалас Одинцово куоратыгар ыытыллыбыт «Зимняя сказка», Москва куоракка ыытыллыбыт «Грация» күрэхтэргэ кыттыыны ылыллыбыт.

30 оҕом иккис уонна үһүс юношескай спортивнай разрядтары толордулар. Былырыын Александра Андреевна Бронских уонна Татьяна Кирилловна Шишигина салалталаах Ньурбаҕа сүүмэрдиир дьарыктар ыытыллыбыттара. Бу дьыл кулун тутар ыйга СССР спордун маастара, республикабыт художественнай гимнастика сүүмэрдэммит хамаандатын тренерэ Татьяна Кирилловна Шишигина салалтатынанан ыытылынна. Бэс ыйыгар Саха сириттэн бастакынан Ирина Винер оскуолатыгар үөрэммит гимнасткабыт, билигин Москва куоракка маҥнайгы нүөмэрдээх художественнай гимнастика киинин тренерэ Никифорова (Иванова) Виолетта Семеновна кэлэн сбор ыыппыта. Олус талааннаах оҕолор баалларын бэлиэтээн 5 оҕону Москва куоракка дьарыкка ыҥыртаабыта.

Сорох оҕолор айылҕаттан имигэс, сорохтор наһаа баҕалаах дьаныардаахтык дьарыктанан ситиһии үктэлин дабайар оҕолор бааллар. Онтон мин хас биирдии иитиллээччилэрим кыра да күннээҕи ситиһиилэриттэн сүрдээҕин үөрэбин, саамай сатаабат оҕо кэлэн сатаатаҕына, бу - мин үлэм түмүгэ диэн икки бүк үөрэбин. Инникитин өссө сайдан, элбэх оҕону хабан, кэҥээн үлэлиир баҕалаахпын. Үгүс улахан первенстоларга кыттыыны ылан, оҕолорум спортивнай разрядтары толорон инникитин үрдүк ситиһиилэр кэлэ туралларыгар баҕарабын», - диэн санаатын үллэһиннэ.

Иккис сылын иһигэр сүүстэн тахса оҕону дьарыктыыр, үөрэтэр, Арассыыйа таһымнаах күрэхтэргэ кытыннарыы, сборданы тэрийэн ыытыы диэн улахан ситиһии буолар. Баҕалаах оҕолору хабан, төрөппүттэр чугастыы нэһилиэктэртэн кытта оҕолорун аҕалан дьарыктаталлар. Элбэх оҕолоох Октябрьскай нэһилиэк олохтоохторо, Софроновтар дьиэ кэргэттэриттэн үс кыыстара художественнай гимнастиканан сөбүлээн дьарыктаналлар. Кинилэр ийэлэрэ Мария Демьяновнаны уонна «Авокадо» оҕону эбии дьарыктыыр киин аһыллыаҕыттан сылдьар Н.Н. Чусовской аатынан Антоновка орто оскуолатын 4 кылааһын үөрэнээччитэ Зоя Софроноваттан санааларын иһиттим.

«Мин «Авокадо» аһыллыаҕыттан иккис сылын сылдьабын, элбэх саҥаны биллим, үөрэнним. Бастаан Дьокуускай куоракка баран ОФП кыттаммын 1 миэстэ буолан наһаа үөрбүтүм. Онтон былырыын ахсынньыга Москваҕа баран, ОФП бөлөҕүнэн уонна биирдиилээн программанан баран кыттан көрбүппүт. 1, 2, 3 миэстэ буолан кэлбиппит, эмиэ наһаа үөрбүтүм. Уонна Москваттан кэлэн иһэн Дьокуускайга эмиэ кыттыбыппыт, онно 2 уонна 3 миэстэлэри ылбытым. Онтон Ньурбаҕа художественнай гимнастикаҕа бастакы күрэхтэһии ыытыллыбыта, онно 2 миэстэ буолбутум. Иккитэ Ньурбаҕа ыытыллыбыт сборга сылдьыбытым. Художественнай гимнастикаҕа сылдьарбыттан астынабын, элбэх саҥаны сатаатым, элбэх саҥа дьүөгэлэрдэнним», - диэн Зоя кэпсээнин түмүктээтэ.

Зоя ийэтэ, Мария Демьяновна: «Мин санаабар, Ньурбабыт улууһугар маннык спорт көрүнгэ баар буолбута олус үчүгэй. Художественнай гимнастика спорт саамай кырасыабай көрүнгэ буолар диэн сыаналыыбын. Мария Алексеевна маннык кружок арыйан эрэрин истээт да, тута кыргыттарбын суруттарбытым. Онон «Авокадо» арыллыаҕыттан сылдьаллар, оҕоҕо этэ-сиинэ сайдарыгар наһаа туһалаах. Оҕону эрдэ 3-4 сааһыттан биэрэр ордук дии саныыбын, этэ-сиинэ, уҥуохтара сымнаҕас, имигэс, истигэн эрдэхтэринэ. Улааттахтарына осанкаларыгар, атахтарыгар уопсай тас көрүҥнэригэр да, ис туруктарыгар да туһалаах буолуо этэ.

Билигин үс кыыһым үһүөн сылдьаллар, кырам 4 туолбута, 3 сааһыттан сылдьар. Улахаттарбын, гимнастика Ньурбаҕа өссө эрдэ баар буолбута эбитэ буоллар, эмиэ отой кыраларыттан биэриэм этэ. Улахан кыыһым 2 юношескай разряды художественнай гимнастикаҕа толорбута».

Бу курдук саҥа саҕалааһынтан чаҕыйан турбакка, сөптөөх үлэ ыытан, үгүс ситиһии кэлэ турдаҕа. Бу көрүҥ республикабыт иһигэр Дьокуускай, Покровскай, Нерюнгри, Миирнэй куораттарыгар уонна бу биһиги Ньурбабыт улууһугар үлэлиир спорт көрүҥүнэн буолар.

Оҕолорбутугар үгүс элбэх ситиһиини, дьаныардаах дьарыгы, кыайыыны-хотууну баҕарабыт!

IX СӨ норуоттарын Спортивнай оонньууларын көрсө

Үөрэнээччилэр спортивнай лигалара арылынна

Сэтинньи 8 күнүгэр Чаппанда орто оскуолатыгар үһүс сезон үөрэнээччилэр лигаларын арыллыыта ыытылынна.

Ол курдук, сүүс үөрэнээччигэ диэри ахсаннаах оҕолоох оскуолаларга быйыл үһүс сылын бу лига ыытыллыа.

Үөрэх дьылын устата спорт араас көрүҥнэригэр оскуолалар хамаандалара киирсиэхтэрэ, бүгүҥҥү лиганы саҕалыыр көрүҥнэринэн волейбол, троеборье көрүҥнэрэ буоллулар.

Бэлиэтээн эттэххэ, бу маннык лига ыытыллыытын Дьаархан орто оскуолата проект оҥорон, маҕнайгытын ыытан саҕалаабыта. Бүгүҥҥү тэрээһиҥҥэ Дьаархан оскуолатын директорыгар Павел Михайловичка улуустааҕы спорт управление салайааччыта Р.А. Алексеев Махтал суругун туттарда.

Быйылгы үөрэх дьылыгар Ньурбачаан, Дьиикимдэ, Сүлэ, Дьаархан, Чаппанда, Өҥөлдьө, Киров үөрэнээччилэрэ кыттыыны ылыахтара. Бу маннык күрэхтэр оскуола саастаах оҕолорго ыытыллыылара маассабай спорт сайдыытыгар, оҕолор бэйэлэрин кыахтарын спорт көрүҥнэригэр холонуулара, оскуолалар икки ардыларыгар доҕордуу сыһыан үөскүүрүгэр төһүү күүс буолар.

Спорт управлениетын пресс-киинэ

Күн ахсын 5-10 мүнүүтэ бу хамсаныылары үлэҕэр хатылаа, сэргэхсий, чэбдигир!

Хамсаныы кэмигэр сөпкө тыынарбытын умнубаппыт. Муннубутунан салгыны ылабыт, айахпытынан таһаарабыт. Төһө кыалларынан 2-3 чаас буола-буола туран хаамар, хамсанар туһалаах буолуоҕа. Хас биирдии эрчиллиини 6-8 хатылааһыннаах оҥорун.

Эрчиллиилэр:

1. Тыыммытын тутарбытыгар төбөбүтүн төҥкөтөбүт, тыын таһаарарбытыгар хантайабыт.

2. Төбөбүтүн уҥа-хаҥас түһэрэрбитигэр санныбытын хамсаппаппыт, биир тэҥник тутабыт.

3. Олорон эрэ үлэлиигэ саамай сылайар, ноҕуруусканы барытын тутар көхсүбүт буолар. Бу эрчиллии олус туһалаах, аҥардас бу эрэ да хамсаныыны оҥордоххо көхсүҥ кэҥиэ.

Сиспитин көнөтүк тутабыт, тыыммытын таһаарарбытыгар илиибитин үөһээ көтөҕөбүт, тыын тутарбытыгар аллараа түһэрэбит. Ытыспытын икки хайысханан тутуохпутун сөп- бэйэбит диэкки, эбэтэр утары. Тоҥолохпут муоста диэкки көнөтүк түһэр.

4. Санныбытын тэҥҥэ тутан иннигэр уонна кэннигэр эргимтэ оҥорон сылааны таһаарабыт, күүрбүт быччыҥнарбытын сымнатабыт.

5. Илиибитинэн төбөбүтүн биллэр-биллибэттик баттыы тутан уҥа-хаҥас өттүгэр моонньубутугар быччыҥ күүрбүтүн сымнатар эрчиллии оҥоробут.

6. Салгыы лаппаахыбытыттан саҕалаан, илиибитигэр тиийэ сымнаҕастык тыыллаҥныыр курдук тутабыт.

7. Ытыспытын тардан тарбахтарбытын, илиибитин сымнатабыт.

8. Тарбахтары эрчимнээхтик хамсатан хаан эргиирин түргэтэтэн сэниэ киллэринэбит.

9. Бу эрчиллиини олоппоско олорон эбэтэр туран оҥоруохха сөп. Көнөтүк олоробут, сиспитин көннөрөбүт, илиибитин кэтэхпитигэр, тарбахтарбытын бэйэ бэйэлэрин кытта кириэстии тутабыт. Тыыммытын таһаарарга тоҥолохпутун уонна тобукпутун бэйэ-бэйэлэригэр утары тардабыт.

10. Тыыммытын таһаарарбытыгар илиибитин кэтэхпитигэр тутан баран кэдэччи туттабыт, салгыы тыын ыла охсон баран аллараа төҥкөйөрбүтүгэр эмиэ тыыммытын таһаарабыт.

11. Илиибитин кэтэхпитигэр тутабыт уонна тоҥолохторбутун диагональнай балаһыанньаҕа тутан уҥа уонна хаҥас тардыһабыт.

12. Салгыы кыратык олоппоско иннин диэкки кэлэ түһэбит, уонна эмиэ илиибитин кэтэхпитигэр тутан баран аны сиспитин көнөтүк тутан тыыммытын таһаарарбытыгар ойоҕос диэкки түһэбит, көнөтүк олорор балаһыанньаҕа кэлэргэ - тыыммытын тутабыт.

13. Бу эрчиллиини туран эрэ оҥоробут. Атахпытын санныбыт саҕа киэҥник үктээн турабыт. Илиибитин кириэстии тутан уҥа уонна хаҥас диэкки тылланҥныыр хамсаныынан сиспитин сымнатабыт.

14. Олоппос диэкки хайыһан, илиибитин көнөтүк тутан туорайыттан тайанан турабыт, тобукпутун токурутан диагональнай хайысханан өрө тардабыт. Тобукпутун үөһээ көтөҕөрбүтүгэр тыыммытын айахпытынан таһаарабыт, атахпытын көннөрөргө тыыммытын муннубутунан ылабыт.

15. Бүтэһиккэ көнөтүк туттан истиэнэҕэ сыстан тура түһэбит.

Саҕалааһын диэн үлэ маҥнайгы хардыыта, ким баҕар оҥоруон сөп. Салҕааһын диэн баар дьиҥ чахчы үлэ түмүгүн көстүүтэ!

Надежда ЕГОРОВА

Телефоҥҥун хаартыска түһэрэр режимҥэ туруоран баран, бу QR кодка чугаһат уонна тахсыбыт видеоны көрөн эрчиллиилэри үтүктэн оҥор.

Ньурба - мин куоратым

Куорат ыраас буоларын туһугар төлөбүрү бириэмэтигэр төлөө!

Соторутааҕыта Кировтааҕы чох разреһын тэрилтэтиттэн Ньурба куорат олохтоохторо бөҕү-сыыһы тиэйиигэ өҥөну оҥоруу иһин төлөбүргэ иэстээхтэр извещение (биллэрии сурук) туттулар. ТКО (твердые коммунальные отходы) төлөбүргэ отделын исписэлииһэ Федора Аввакумовна Сабычыкова үлэ-хамнас, бөҕү-сыыһы таһыы саҥа систиэмэтин туһунан аҕааччыларга билиһиннэрэр.

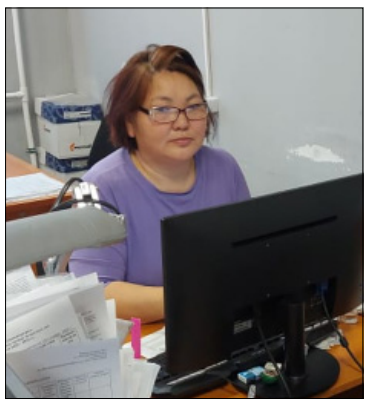

Федора Аввакумовна Сабычыкова.

- 2022 с. ахсынньы 1 күнүттэн Ньурба улууһугар Ньурба куорат территориятыгар уонна чугастыы Октябрьскай нэһилиэккэ ахсынньы 1 күнүттэн Кировтааҕы чох разреһа региональнай оператор быһыытынан үлэлиир. ТКО отделыгар 10-ча тахса үлэһит көрүллэр. Биһиги үлэбит сүрүнэ уопсай уонна чааһынай дьиэлэр тастарыттан график быһыытынан бөҕү таһыы буолар. Бөҕүсыыһы таһыы өҥөтүн төлөбүр төлүүллэрин туһунан сорохтор аахайбаттык сыһыаннаһаллар. Уопсай дьиэҕэ олороччулар биир үксүн бириэмэтигэр төлөөн иһэллэр, ол гынан баран чааһынай дьиэҕэ олороччулар чопчу иһитиннэрии истибэтэхпит диэн төлөбүргэ иэстээх хаалаллар. Чааһынай ыаллартан график быһыытынан массыына сылдьан чопчу биир сиргэ тохтоон бөхтөрү ылар. Бу өҥө иһин төлөбүр оҥоһулларын, олохтоохтор ситэри өйдөөбөттөр.

Төлөбүрү «Ньурба - Моллга» аллараа этээскэ 3-с кабинекка, эбэтэр 3-с этээскэ 26 кабинекка, биитэр почта отделениетыгар төлүөхтэрин сөп. Төлөбүр дьиэҕэ төһө киһи олорорунан көрөн төлөнөр, куорат дьаһалтатыттан ону туоһулуур ыспыраапка ирдэнэр.

Көрүллүбүт тарыыбынан уопсай дьиэҕэ олороччулар ыйга биир киһиэхэ -109, чааһынай дьиэҕэ олороччулар -115, 77 солкуобайы төлүүллэр. Кэлэр 2024 сылга от ыйыттан тарыып үрдүүрэ күүтүллэр.

Чааһынай дьиэҕэ олороччулар бөх кутар баахтары туруорсалларынан чааһынайдарга (120 лиитэрэлээх 4200 солк.) биһигиттэн ылыахтарын сөп. Баах ылбыт ыаллартан бөҕү биһиги нэдиэлэҕэ иккитэ дьиэ таһыттан ылабыт. Төлөбүрү көтүппэккэ төлүүр олохтоохтор Ньурба куорат уонна Антоновка сэлиэнньэтин территориятыгар ханна баҕарар турар бөх уурар туочукаларга бөхтөрүн илдьэн ууруохтарын сөп.

Киһи олорбот сиригэр, айылҕаҕа бөҕү-сыыһы быраҕыы баар суол, биир киһи бырахта да, түргэн үлүгэрдик бөҕүнэн толорбут буолаллар. Манна биһиги куорат дьаһалтатын кытары тэҥҥэ үлэлэһэбит, тиэхиньикэнэн көмөлөһөбүт. Биири өйдүөххэ наада, куорат дьаһалтата тэрийэр субуотуннууктарыгар куорат дьаһалтата бэйэтэ транспорынан дьаһайар.

Куораппыт ыраас буоларын туһугар бөх-сыыс төлөбүрүн бириэмэтигэр, уһаппакка төлөөн иһиҥ, - диэн ыҥырыынан Федора Аввакумновна түмүктээтэ.

Урукку сылларга бөх бириэмэтигэр тиэллибэккэ, уопсай дьиэлэр тастарыгар баар бөх кутар баахтар таһынан туолан, уулуссаларга онно-манна бөхсыыс ыһыллан сытар кэмнэрэ баара. Кэнники кэмҥэ Ньурбаҕа бөх-сыыс тиэллиитин үлэтэ барар, ол аата куорат хас биирдии олохтооҕо куораппыт ыраас буоларыгар дьулуһар. Куораппыт ырааһырарын иһин төлөбүрү төлүүргүтүн умнуманг

Антонина СЕМЕНОВА

СВО дуораана

Ахтан-санаан аастыбыт...

Сэтинньи 11 күнүгэр Степан Васильев аатынан кыраайы үөрэтэр түмэлгэ Украинаҕа анал байыаннай дьайыыларга кытта сылдьан геройдуу охтубут хорсун буойун Василий Иванов кэриэһигэр аналлаах ахтыы киэһэтэ буолан ааста.

Хорсун уолбут Бочуокпут

Тэрээһин кэмигэр

Тэрээһини түмэл научнай сотруднига Наталья Васильевна Егорова иилээн-саҕалаан ыытта. Бу күн Василий, баара буоллар, баара-суоҕа 44 сааһын туолуох этэ... Тэрээһиҥҥэ кыттыыны ыллылар «Бордоҥ» МТ баһылыга Степанов Прокопий Юрьевич, Василий ийэтэ Лидия Ивановна Тыасытова сиэнэ кыысчаан Эвелиналыын, эдьиийэ Александра Григорьевна Тыасытова, бииргэ үөрэммит кылааһын кыргыттара Марина Ефремова, Ирина Михайлова, Саргылана Моисеева, Василийы кытта сүүрбэччэ сыл бииргэ үлэлээбит сылгыһыт доҕотторо Иван Семенович Аржаков, Ньургун Иннокентьевич Чарканов, Дмитрий Прокопьевич Григорьев, Петр Николаевич Степанов, Егор Николаевич Андреев, кылааһын салайааччыта Надежда Григорьевна Григорьева. Сорох доҕотторо, тыа сиригэр идэһэ кэмэ буолан, кыайан кэлбэтилэр. Бииргэ үөрэммит кыргыттара Бочуоктара сөбүлүүр минньигэс астаах, сүөгэй үүттээх итии чэйдээх сандалытын ис сүрэхтэн кыһаллан бэлэмнээн, көрсүһүү сүрдээх истиҥник барда.

Наталья Васильевна Василий кылааһын кыргыттара бэлэмнээбит хаартыскаларынан оҥорбут презентациятын көрдөрбүтэ сэргэхсийиини таһааран, ахтыы-кэпсэтии налыччы баран истэ, оҕобут, доҕорбут баарын курдук, истэн олорон, мүчүк гынан, сэгэйэ мичээрдээн олорорун курдук санаан ыллыбыт. Дьаһалта баһылыга Прокопий Юрьевич, Василий баҕа санаатын толорон, ийэтин дьиэтигэр благоустройство үлэтэ улуус программатын чэрчитинэн этэҥҥэ түмүктэнэн эрэрин кэпсээн барыбытын үөртэ. Ахтыытыгар Василийдыын кыра сылдьан бостууктаабыт кэмигэр көрдөөх түгэннэрин кэпсээн күллэртээтэ. Василийбыт хас биирдии доҕоро, бэйэ бэйэлэрин ситэрсэн биэрэн, сылгыһыт кыһыннары-сайыннары түбүктээх үлэтин, сири-дойдуну кэрийэ сылдьан оттообут-мастаабыт, күрэхтэһиилэргэ кыттыбыт мүччүргэннээх сырыыларын сэһэргээтилэр. Кэпсэтии түмүгэр, куйаар ситимигэр группа тэринэн, Василий туһунан ахтыылары хомуйуох буолан сүбэлэстилэр. Кинилэргэ истиҥ махтал буолуохтун!

Итиннэ даҕатан эттэххэ, Украинаҕа анал байыаннай операция кэмигэр доҕотторун быыһаары геройдуу быһыыны оҥорон охтубут Хорсун буолуу орден кавалера, гвардия ефрейтора Василий Иванов туһунан кинигэни таһаарыы туһунан сайын Василий төрөппүт аҕатын эдьиийэ Акулина Иннокентьевна Константинова түмэлгэ кэлэн сүбэлэһэн барыбыта. Билигин доруобуйатынан балыыһаҕа эмтэнэ сытарынан сибээстээн, ахтыылары хомуйууну түмэл үлэһитэ Наталья Васильевна иилээн-саҕалаан ыыта сылдьар, бэйэтин таһымынан көмөнү баһылык Прокопий Юрьевич оҥоруох буолар. Онон Василийы үөрэппит учууталлара, бииргэ үөрэммит оҕолоро, бииргэ үлэлээбит, алтыспыт доҕотторо, аймахтара, ыаллара (ким ахтыы суруйа илик), түмэл электроннай аадырыһыгар ахтыыларгытын ыытаргытыгар көрдөһөбүт. Уолбут аатын үйэтитиигэ истиҥ ахтыыларгытынан кыттыһыаххыт диэн эрэнэбит.

Маалыкай хорсун санаалаах уола Василий Иванов кылгас биографиятын күндү ааҕааччыларбар билиһиннэриим.

Василий, дьоно, доҕотторо бары таптаан ааттыыллар-ынан Бочуок, 1979 сыллаахха сэтинньи 11 күнүгэр күн сирин көрбүтэ, төрөппүттэрин Лидия уонна Григорий Ивановтары, чугас аймахтарын сүрэҕин дьолунан толорбута. Бастакы мичээр, бастакы хардыы, бастакы тыл... Сайаҕас, бэһиэлэй уолчаан күн-түүн улаатан, бастакы кылааска 1987 сыллаахха Маалыкай орто оскуолатыгар үөрэнэ киирбитэ. Бочуок, куруук күлэ саныы сылдьар тэбэнэттээх харахтардаах уолчаан, кылаас иһигэр тахсар дьээбэлээх түгэннэргэ баар буолааччы, атын көрдөөх уолаттары кытта доҕотторун күллэртээн бөҕө буолааччылар. Үөрэҕэр сүрдээҕин кыһаллар, кылааска уруокка киирдэҕинэ боччумуран хаалар уолчаан утуу-субуу кылаастарын бэйэтин кыаҕынан ситиһиилээхтик тахсан испитэ. Кыратыттан төрөппүт оҕотун курдук ииппит аҕата Яков Тыасытов хоһооннорун истэ, ааҕа үөрэммит буолан буолуо, Бочуок орто кылаастарга табаарыстарын кытта литературнай куруһуокка дьарыктанар этэ. Кылаас бастыҥ художнига, онон хаһыат таһаарарга солбуллубат киһибит буолара. Кэлин сылгыһыттыы да сылдьан, тугу көрбүтүн-истибитин сурунар идэлээх, эбиитигэр онно көрдөөх шаржтары оҥорор идэлээх эбит. Спорт эйгэтигэр тардыһан, бокса секциятыгар табаарыстарынаан дьарыктанан киирэн барбыта, улууска күрэхтэргэ бириистээх миэстэлэргэ тиксэн үөрэн тахсара. Биир күрэххэ полароид фотоаппарат бириис ылан сүрдээҕин астынан кэлэн дьонун үөрдүбүтэ. Хаартыскаҕа айылҕаны түһэрэрин сөбүлүүрэ. Ийэтэ, оҕотун дьарыгын биһирээн, туох наадалааҕын барытын ылан хааччыйан биэрэрэ. Оскуолаҕа ыытыллар фестиваллларга табаарыстарынаан көрдөөх сценкалары туруоран, көрөөччүлэрин быара суох ыыталлар этэ. Кылааһын оҕолоро, учууталлара Бочуогу куруук истиҥник саныырбыт. Кыргыттарга, учууталларыгар сүрдээх болҕомтолоох, субботниктар, походтар кэмнэригэр куруук көмөлөһө сылдьара, ыараханы туттарбат буола сатыыра. Ийэтэ Лидия Ивановна, уолаттарын үөрэҕэр сөптөөх болҕомто ууран, кылаас таһынан ыытыллар тэрээһиннэргэ барытыгар көхтөөхтүк кыттан иһэрэ.

Ол кэмнээҕи уолаттар армияҕа Аҕа дойдуларыгар ытык иэстэрин толорон, үөрэ-көтө сулууспалаан кэлээччилэр. Бочуок эмиэ Читаҕа этэҥҥэ сулууспалаан кэлэн, төрөөбүт совхоһугар үлэлээн барбыта. Сылгыһыт идэтин ис сүрэҕиттэн ылынан, өр кэмҥэ (сүүрбэччэ сыл) сылгыһыттаабыта. Россияҕа киэҥник биллибит Мэҥэдьэк боруодата сайдарыгар сыратын ууран туран үлэлээбитэ. Төһөлөөх элбэх ыалга сылгыларын кыһын аҕалтаан биэртэ буолла, үөрдүбүтэ буолла, барахсан... Кыһыҥҥы бытархан тымныыга сылгы үөрүн бардыҥ да аҕалбаккын, көрдүөххэ наада, булбатаххына, өйгүн үлэлэтиэххэ наада, ханнык мааргa, ханнык хаххалаах сиргэ туруохтарын сөбүн. Аны көнө массыына эрэ суолунан сылдьыбаккын, тоҥуу хаарынан сылдьыахха наада. Бочуок барахсан мичээрдээбитинэн ыалыгар киирэн кэлиэ, сылгыгытын аҕаллым эрэ диэҕэ үөрэ-көтө... Билигин "диир этэ" диирбитигэр тиийэбит...

2019 сыллаахха «Альтернатива» ЖКХ-га кочегарынан үлэлии киирбитэ. Өссө сыл анаара биэкэрдээн ылан, ураты минньигэс килиэбинэн нэһилиэгин дьонун үөрдэн турардаах. Ханна да үлэлээбитин иһин, үтүө суобастаахтык үлэтигэр сыһыаннаһарын иһин дьон махталын ылыан ыллаҕа. Котельнайга мобилизационнай бэбиэскэ тутуор диэри үлэлээбитэ.

Дьиэтигэр-уотугар, улахан уоллара буолан, хаһаайыстыба үлэтин барытын иилээн-саҕалаан олорбута, ийэтин уҥа илиитэ этэ. От-мас бэлэмнээһинэ, саҥа дьиэ тутааһына – барыта Бочуок салалтатынан. Ийэтигэр, сиэн балтыгар ураты уйаҕас сыһыаннааҕын, быраатын туһугар кыһалларын дэриэбинэ дьоно бары билэр буоллахпыт. Ийэбин кырдьар сааскар сылааска-сымнаҕаска олордуом диэн саҥа туттубут дьиэтигэр благоустройство оҥостор былааннаах сылдьыбыта...

Мобилизационнай бэбиэскэ кэлбитигэр: «Барар буоллаҕым дии, ийээ», – диэн тута эппит, барахсаммыт. Дьахтар сүрэҕин ытыырынан, барыа да суоҕун сөп буолуо этэ диигин... Бэйэтэ сиппит-хоппут эр киһи быһаарыныытын ылыннаҕа. Ол да быһыытынан, алдьархай аанҥнаан кэлэн доҕотторун сиэри гыммытыгар, олоҥхо бухатыырыныы хорсуннук хамсанан, түөһүнэн бүөлүү түһэн, бэйэтин олоҕун толук ууран, доҕотторун быыһаатаҕа...

... Хайдахтаах курдук ыар таһаҕас кэлэрин аймана күүппүппүт. Бу ыарахан кэмнэргэ Бочуогум бииргэ үөрэммит оҕолоро (икки кылааһынан куруук бииргэ сылдьаллар, онтон биһиги, учууталлара, үөрэбит эрэ) доҕордорун ийэтин өйөөн аттыгар куруук бааллар, ийэ барахсан кыһалҕатын манна да, куоракка да быһаарсан, уолун оннугар толоро-дьаһайа сатыыллар, кыахтара баарынан, сүрэхтэрэ этэринэн... Ийэ барахсан сүрэҕин ыарыытын тугунан уоскутуохху-нуй, арай үтүө сыһыан арыый да мүлүрүтэ түһүө эбитэ дуу... Оҕобут барахсан сырдык дууһата аанньал буолан Үөһэттэн күндү дьонун арчылыы, араҥаччылыы сыыттын дуу...

Эйэлээх олоҕу
Эҥээри соруммут
Хараҥа күүстэри
Кый ыраах үүрээри
Эр бэрдэ уолаттар
Бэбиэскэ туталлар,
Алгыһы ыланнар,
Айаҥҥа тураллар.
Барыбыт сүрэҕэр
Баар буолуоҥ куруутун,
Эргиллиэм диэбитиҥ,
Мичийэн ылбытыҥ...
Дойдубут соргулаах
Олоҕун туһугар
Хорсуннук тутуннуҥ,
Бочуокпут!
Эдэркээн доҕоттор
Иэдээнҥэ киирдэрин,
Толкуйдуу барбакка,
Түөскүнэн бүөлээтиҥ...
Барыбыт сүрэҕэр
Баар буолуоҥ куруутун,
Эргиллиэм диэбитиҥ,
Мичийэн ылбытыҥ...
Мужества Орденом,
Воинским прощаньем
Подвиг твой отважный
Родиной отмечен...
Матери спасённых
С думою о будущем,
О светлой памяти
Молятся на Тебя...
Сыночки родные,
Хранимы Алгысом,
Вернитесь живыми
С победой и миром...
Барыбыт сүрэҕэр
Баар буолуоҥ куруутун,
Эргиллиэм диэбитиҥ,
Мичийэн ылбытыҥ...

Надежда Григорьевна ГРИГОРЬЕВА, Маалыкай
Сэтинньи 13 күнэ, 2023 сыл

Үлэ сыла

Нэҕилиэк салайааччылара — үлэни көҕүлээччилэр

“Бичик” (“Айар”) КК 2001 сыллаахха “Саха сирин нэҕилиэктэрэ” диэн сериалы олохтоон, биҕиги нэҕилиэкпит туҕунан кинигэ тахсыбыта эҕиил лоп курдук 20 сылын туолар эбит. 20 сыл диэн этэргэ эрэ дөбөн. 20 сыл устата элбэх киҕи нэҕилиэккэ “нэҕилиэгим сайыннын” диэн үлэлээн аастаҕа, сорох сыл үлэ күөстүү оргуйдаҕа, сорох сыл олох сүүрүгүн устун устуҕан аастаҕа, дьыллар – дьоннор...

2001-2005, 2007-2012 сылларга Алексеева Александра Николаевна үөрэммит Хатыытааҕы оскуолатыгар саабыстыы, химия, биология предметтэригэр учууталлыы сылдьан кэлэн, дьаһалтаҕа таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Нэҕилиэк кинигэтэ тахсарын бастакынан өйөөччү буолар. 2005, 2012 сылларга уҕуйаан саҥа дьиэтэ, бастакы нэҕилиэк спортзаала, хочуолунай саҥа дьиэтэ үлэҕэ киирбиттэрэ. Уҕуйаан, спортзал тутуутугар үлэтэ суох уолаттар, ыал аҕалара үлэлээн хамнастаммыттара. Общественнай үлэлэр күүскэ ыытыллыбыттара. Дьахтар кэмитиэтин, түөлбэнэн үлэлэри сүрүннүүрэ. 2003 сыллаахха нэҕилиэк күннэрин Дьокуускай куоракка ылбыппыт. Александра Николаевна – СӨ үөрэҕириитин туйгуна, Нҕурба улууҕун, Мэҥэдьэк нэҕилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо.

2005-2007 сылларга Хатыы аҕыс кылаастаах оскуолатын выпускнига, ИП Иннокентьев Анатолий Семенович Дьокуускайтан кэлэн, талыллан үлэлээбитэ.

2012-2017 сылларга Хатыы аҕыс кылаастаах оскуолатын выпускнига, ойуур хаһаайыстыбатын үлэһитэ Егоров Иван Васильевич Сунтаартан кэлэн кыһаллан үлэлээбитэ. Саҥа үлэһиттэр олорор 4 квартираалаах уопсай дьиэлэрэ тутуллан, тэрилтэ салайааччыларын, эдэр үлэһиттэрин үөрүүлэрэ үрдээбитэ. Атын нэҕилиэктэр сөҕүөхтэрин иһин, Дайыла кинээспит курдук ыһыахтарга сүөһүнү уоспутунан үллэстэн сиир үгэҕи киллэрбитэ. Нэдиэлэ бастакы күнүн аайы хамнастаах тэрилтэлэр, общественнай тэрилтэлэр бииргэ түмсэн кыһалҕаны быһаарсан туораталларын тэрийбитэ. Муус аннынан балыктыыры олохчо киллэрэн нэҕилиэнньэ көҕүн үрдэппитэ. Нэҕилиэк тупсарыныытыгар үлэлэспитэ: киэһэ уулусса сырдаан сандаарбыта, Хатыыга киирэр аартыкка стела дьэндэйбитэ, ыһыахтыыр былаһааккаҕа моҕол ураһалар, эбии көрөөччү олорор ыскамыайкалара, кыттааччыга аналлаах хостордоох сыана, олорон аһыыр сарайдар оҥоһуллубуттара. Турбатаҕа ырааппыт сэргэ турбута, сүүрдүллүбэтэҕэ ырааппыт ат сүүрдүүтэ ыытыллыбыта, тохтотуллубут народнай тыйаатыр сөргүтүллүбүтэ. Нэҕилиэнньэҕэ сэргэхсийии, өрө көтөҕүллүү бөҕө тахсыбыта. 2016 сыллаахха нэҕилиэгинэн Дьокуускайга үс массыынанан тиэллэн баран, киэҥ далааһыннаахтык 4 күн устата нэҕилиэк 180 сылын ылан кэлбиппит.

2017-2022 сылларга Хатыы аҕыс кылаастаах оскуолатын выпускнига, зоотехник идэлээх Васильев Егор Пантелеймонович талыллан үлэлээбитэ.

2022 сыл балаҕан ыйыттан Хатыы орто оскуолатын, ХИФУ выпускнига, Н.И.Прокопьев аатынан Хатыытааҕы орто аграрнай хайысхалаах оскуола дириэктэрэ Николаев Леонид Александрович олус кыһаллан, чахчы, нэҕилиэгим сайыннын диэн санаатын ууран, үлэлии-хамсыы сылдьар. Олоҕурбут үтүө үгэстэри кэспэтин ааһан, киҕи сэргиирин оҥорор. Бэйэбитигэр ыраастаан, сайыны быһа ыраас уу истибит. Элбэх дьиэ кэргэннээхтэр буочуканан куттардылар, муус уулаахтар эриэннээн аҕалтардыбыт. Ууну ыраастаабыт, уулаах бытыыкканы дьиэбитигэр аҕалан биэрбит аҕалыы-уоллуу Григорий, Дьулустаан Ксенофонтовтарга махталбытын тиэрдэбит. Леонид Александрович көҕүлээн, араас олус наадалаах үлэлэргэ суббуотунньуктар ыытылыннылар. Тэрилтэ эр дьонугар, эдэр ыччакка нэҕилиэнньэ махтанар. Софинансированиеҕа ситиҕиилээхтик үлэлэһэн минфинтэн үгүөрү харчы ылан, саҥа МТЗ тыраахтыр ылынан нэҕилиэнньэҕэ тиэйэр-таһар үлэҕэ көмө оҥоро сылдьар, ахсынньыга саҥа массыына кэлиэхтээх.

Баһылык үлэтигэр көмө-ньыма буоллулар, солбуйааччылар: 2006-2007 сылларга ИДьМ бэтэрээнэ Егоров Владимир Макарович; 2007-2018, 2022 сылларга үрдүк үөрэхтээх зоотехник, муниципальнай үлэһит Яковлев Иннокентий Семенович; 2018-2022 сылларга үрдүк үөрэхтээх иитээччи Саввинова Елена Федоровна. Баһылыктарга специалиҕынан 2001 сылтан нэҕилиэкпит олохтооҕо, учуутал идэлээх, Хатыы орто оскуолатыгар социальнай педагогтыы сылдьан кэлбит, муниципальнай сулууспа бэтэрээнэ, идэтин дэгиттэр баһылаабыт Дмитриева Саргылана-Васильевна үлэлиир.

ИВАНОВА Мирослава, Мэҥэдьэк

Сэтинньи 17 к. — полиция боломуочуйалаах участковайдарын күнэ

«Үлэ көрдөрүүтүнэн мэлдьи инники кэккэҕэ сылдьабыт»

Бу ыйга РФ ИДьМ үлэһиттэригэр икки идэлээх бырааһынньыктара бэлиэтэнэр: сэтинньи 10 к. – Ис дьыала үлэһиттэрин күнэ уонна сэтинньи 17 к. – полиция боломуочуйалаах участковайдарын күнэ, эбиитин үбүлүөйдээх 100 сыла.
РФ ИДьМ Нҕурба оройуонунааҕы отделын полиция боломуочунайдарын уонна саастарын ситэ илик оҕолор дьыалаларыгар отделын полиция майора Федор Иванов салайар. Идэлээх бырааһынньыкка сөп түбэһиннэрэн, кинилиин сэһэргэһиибитин таһаарабыт.

УУП кэлэктиибэ

● ● ● — Үчүгэй участковай ханнык хаачыстыбалаах буолуохтааҕый? Итиэннэ участковайдар үлэлэригэр хааччыллыылара хайдаҕый?

● ● ● - Участковайтан идэни профессиональнай таһымҥа баһылааһын, дьоҥҥо, ол иһигэр алдьархайга түбэспит киһиэхэ болҕомтолоох сыһыан эрэйиллэр. Биҕиги үлэһиттэрбит бу ирдэбиллэргэ эппиэттииллэр дии саныыбын. Нҕурба оройуонун участковайдара үлэ көрдөрүүтүнэн мэлдьи инники кэккэҕэ сылдьабыт.

Участковайдары үлэлэригэр туох кыалларынан барытынан хааччыйа сатыыбыт, ардыгар кыһалҕалаах боппуруос үөскээтэҕинэ нэҕилиэктэр баһылыктарыгар тахсабыт, оччоҕо көмөлөһөллөр.

● ● ● - Полиция үлэһиттэриттэн участковайдар дьоҥҥо саамай чугас буоллахтара. Чуолаан ханнык боппуруостарынан көмө көрдүүллэрий?

● ● ● - Оннук, миэстэтигэр кинилэр кыһалҕаларын быһааларга көмөлөһөр үлэһиттэр буоллахтара. Дьон участковайдарга араас кыһалҕалаах кэлэллэр. Туох эмэ улахан соҕус буруй (уоруу, куттааһын, сааныы уо.д.а.) түбэлтэтигэр сайабылыанньа суруйаллар. Үгэс курдук көрдөһүүлээх кэлэллэр. Холобура, дьиэҕэ күлүгээнниир эбэтэр айдаарар итирик эрдэрин дьахталлар бэрээдэктиргэ көрдөһөллөр, маныаха сайабылыанньа суруйуохтарын баҕарбаттар. Биллэн турар, биҕиги оннук киҕини кытта көрсөбүт, сэрэтэр сыаллаах бэсиэдэ ыытабыт, бэрээдэгин өрө тардына түһэрин туһугар атын даҕаны миэрэлэри туттабыт. Дьон үнсүүтүгэр эбэтэр сайабылыанньатыгар хайаан даҕаны эппиэт, болҕомто баар буолар. Учаастакка участовайга сыһыана суох боппуруос суох. Бу ГИБДД хайысхатыгар эмиэ сыһыаннаах. Сокуон быһыытынан участковай бэйэтин учаастагар буруй тахсыбыт буоллаҕына ханнык баҕарар тыраныспары тохтотон бэрэбиэркэлиир, туһаннаах матырыйаалы бэлэмниир кыахтаах.

● ● ● - Аны бэйэҥ тускунан, Федор Иванович.

● ● ● - М.К.Аммосов аатынан СГУ биолого-географическай факультетын уонна Санкт-Петербургтааҕы юридическай институту үөрэнэн бүтэрбитим. Полицияҕа үлэбин 2006 с. саҕалаабытым. Бастаан ПДН инспекторынан, онтон 2011 сыллаахтан участковайынан араас нэҕилиэктэргэ уонна Нҕурба куоратыгар үлэлээбитим. Быйылгыттан РФ ИДьМ Нҕурба оройуонунааҕы отделын полиция боломуочунайдарын уонна саастарын ситэ илик оҕолор дьыалаларыгар отделын начаалынньыгынан анаммытым.

2010 с. Хотугу Кавказка служебнай командировкаҕа сыл аҥарыгар бара сылдьыбытым. 2016 с. өрөспүүбүлүкэтээҕи участковайдар күрэхтэригэр кыайаммын, Барнаулга Бүтүн Арассыыйатааҕы куонкуруска кыттар чиэскэ тиксибитим.

● ● ● - Дьэ бэрт. Түмүккэ тугу этиэххиний?

● ● ● - Быйыл сэтинньи 17 күнүгэр Арассыыйаҕа полиция участковай болумуочуйалаахтарын сулууспата тэриллибитэ 100 сыла бэлиэтэнэр. Түгэнинэн туһанан, бииргэ үлэлиир кэллиэгэлэрбин уонна бэтэрээннэрбитин идэлээх бырааһынньыктарынан ис сүрэхпиттэн эҕэрдэлиибин! Күүстээх санааны, тулууру, кытаанах доруобуйаны уонна дьиэ кэргэҥҥитигэр дьолу-соргуну баҕарабын.

Геннадий АНТОНОВ

СВО фондата

Ааспыт нэдиэлэҕэ СВО фондатыгар эбии үп киирдэ. Ол курдук Дьаархан нэҕилиэгин дьаһалтата – 14061 солк, «Аленушка» д/с – 25000 солк., «Ромашка» д/с – 35400 солк, Маар орто оскуолата - 31537 солк, «Туллукчаан» д/с – 13000 солк, «Автодор РИК» АО – 50000 солк. киллэрдилэр.

Сэтинньи 14 к. туругунан СВО фондатыгар 1282327 солк. баар. Сотору кэминэн улууспут баһылыга СВО зонатыгар барара былааннанар, биир дойдулаахтарбытыгар аадырыстаммыт көмө тиэрдиллиэҕэ. Улууспут олохтоохторун уонна тэрилтэлэрин СВО фондатыгар көхтөөхтүк көмөлөһөргүтүгэр көрдөһөбүт.

СВО фондатын реквизиттэрэ:
Наименование получателя УФ Нюрбинского района РС (Я) (администрация Нюрбинского района л/с 04163D52070
Банк получателя ОТДЕЛЕНИЕ-НБ РЕСПУБЛИКА САХА (ЯКУТИЯ) БАНКА РОССИИ//УФК по Республике Саха (Якутия) г. Якутск
БИК банка получателя средств (БИК ТОФК) 019805001
номер счета банка получателя (ЕКС) 40102810345370000085
номер счета получателя (номер КС) 03100643000000011600
ИНН 1419004365
КПП 141901001
л/с 04163D52070
ОКТМО 98626000
код главы 281
КБК 281 207 05030 05 0000 150
Назначение платежа безвоз перечисл мобилизованным гражд участв СВО (указать от кого)

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата.

Патриоту иитии

Старай Русса сиригэр

Балаган ыйыгар Сунтаар гуманитарнай гимназиятын 9-с кылааһын оҕолоро 6 буолан ОБЖ учуутала Иванов Сергей Серафимович салайааччылаах Санкт Петербург-Старай Русса маршрутунан айаннаан тиийдилэр. Айаннаабыт сыаллара поисковай үлэ диэн хайдаҕын илэ сылдьан билсиһии этэ. Болдьохтоммут кэм арыый иннинэ баран таарыччы соҕуруу дойду улуу куоратын Питеры, дойдуга 1000-тан тахса сыллааҕыттан тэриллэн үөскээбит, эргиэн киинэ буолбут Старай Русса куораты, сирин-уотун, айылҕатын кэрэтин, улуу Ильмень күөлү көрүтэлээтилэр, хайа уонна хайдахтаах дойдуга сэрии саҕана биһиги саллааттарбыт сэриилэспит сирдэрин кэрийэн көрдүлэр, билэр дьон кэпсээнин иһиттилэр.

Кинилэри саппай уопсан, арыый хойутаан, Чурапчы Арыылаах оскуолатын 2 оҕото, икки салайааччылаах ОБЖ учуутала Дагданча Сергей Георгиевич, оскуола завхоһа Янцен Андрей Андреевич хамаандата кэлбиттэрэ. Икки этэрээттэнэн АНО «ПВМП РС(Я)» тэрилтэтин иһинэн «Саха Сирэ-Ильмень» диэн ааттанан холбоһук поисковай этэрээт тэриллибитэ. Сунтаар этэрээтэ «Сонор» диэн ааттаммыта, Чурапчылар «Бэдэр» дэммиттэрэ.

Мин хайаларыттан да эрдэ тиийбит буолан Старай Русса түбэтигэр разведка үлэтин ыыппытым, экскурсияны тэрийэн ыытары бэлэмнээбитим. Разведка үлэтин кыралаан сыр-мыр бастакы сырыылар-быттан ыыппыт буолан түмүктээх буолбута. Көрдөөһүнү хайа сиргэ ыытыахха сөбүн чуолкайдаабытым. 5 сылы быһа олохтоох дьоннору кытта эн-мин дэсиһэн, билсиһэн, кинилэр көмөлөрүнэн бэрт элбэҕи билбитим. 19-с биригээдэ буойуттара хайдах, ханна өлбүттэрин, хараллыбыттарын син чопчулаабытым. Аарыма кырдьаҕастар саллааттары көмүүгэ хайдах кыттыспыттарын туһунан кэпсээннэрин истибитим. Буойуттары көрдөөһүнүгэ «Долина» поисковой экспедиция оруолун, военкомат дөкүмүөннэрин кытта билсиспитим. Бу үлэбэр чуолаан улахан махталбын Борисово администрациятын урукку баһылыга Перминова Валентина Ивановна, кини кэргэнэ Иван Петрович ылыан ылаллар.

Хайа кырдьаҕас тугу билиэн сөбүн эрдэттэн билэр буолан барыларын кэрийдибит, кэпсээннэрин иһиттим. Ити сорукпун Ретлё дэриэбинэ урукку старостата Моркина Нина Алексеевна өссө кэнгэтэн чопчулаан биэрдэ. 3 күннээх экскурсиялары тэрийэрбэр Старай Русса оройуонун администрацияын культураҕа отдела, олохтоох Наговскай администрация үлэһиттэрэ. «Берегиня» норуот маастардарын түмэлэ улахан көмөнү оҥордулар.

Экскурсия түмүгүнэн оҕолор элбэҕи биллэхтэрэ-көрдөхтөрө, үтүө өйдөбүл хааллаҕа буолуо диэн эрэнэбин. Оннооҕор, баҕа санаабын, 19-с биригээдэ хайа сирдэринэн сылдьан сэриилэспит сирдэрин көрдөртөөтүм, олохтоохтортон билэр дьоннору кытта көрүһүннэртээтим. Оҕолор, хайдахтаах бөҕө-таҕа күүстээх бөҕөргөтүнүүлэргэ, ньиэмэстэр көмүскэнэ сыппыттарын көрөн итэҕэйдилэр. Эбии, төһө кыанарбынан, тугу билбиппин дьэ кэпсии сатаатым. Кылааска олорон истэрдээҕэр бука атын буоллага буолуо дии саныыбын. Борисово уонна Взвад оскуолаларын оҕолорун кытта көрсүһүү тэрийдибит. Кэлин поисковой үлэ түмүктэммитин кэннэ Старай Русса 2 №-дээх Достоевскай Ф.М. аатынан оскуолаҕа эмиэ ыалдьыттаабыппыт, поисковой үлэ түмүгүн билиһиннэрбиппит.

Иван Петрович эргэ кыраабыл тиийиттэн щуп оҥорон биэрдэ. Мин ол щубунан Ретлё дэриэбинэ тулатыгар сири тэһитэ кэйиэлээн чинчийдим. Сэрии саҕана Ретлё дэриэбинэ Ильмень күөлтэн 200-чэ миэтирэ тэйиччи турара бэлиэтэнэр. Күөл эҥээрэ барыта бырдыргыы сылдьар бадараанныҥы сир этэ диэн кэпсииллэр. Ононманан үрдэл сирдэрэ кураанахтара үһү. Ол иһин Ретлё-Буреги-Устрека икки ардынааҕы сирдэри курганнар диэн аатталлар эбит. Курганнар ордук Буреги диэки хойуулар диэн олохтоохтор бэлиэтиллэр. Онтон атын сирдэр бырдыргыы сылдьар уулаах туой буордаах түбэ. 1980-с сыллар утааларыгар мелиорация үлэтин ыыппыттар, Псижа үрэх кытыытынааҕы мас үүнээйилэри суох гыммыттар, баахына сирэ оҥостубуттар быһыылаах. Билигин көрдөххө, онон-манан талахтыҥы үүнээйилэр үрэх тардыытынан үүммүттэрин аан бастаан 2018 сыллаахха кэлэрбэр бэлиэтии көрбүтүм. 1964 сыл утаата быһыылаах, үрэх улаханнык халааннаабыт, дэриэбинэҕэ суоһаабыт, олох ыга тиийэн кэлбит. Ол иһин үрэх сүнньүн көннөрөн курдары эбии хаһан биэрбиттэр. Ол онно муоста туппуттар, массыына суола ол муостанан аахар. Буреги дэриэбинэттэн Ретлё олох чугас, биэрэстэни да кыайбат, субу көстөн турар. Массыына суола үрэҕи эҥээрдээн эргийэн барар. Онон суол устата 2,5 км.

Быйыл кураан буолан күөлгэ дылы сирэ кураанах, хаппыт аҕай. Туой буор хаппыта кытаанаҕа дьикти. Төбөлөөх щубу баттыыргар ыйааһыҥнынан түһэн нэһиилэ киллэрэҕин. Ол муҥнанан киллэрбитиҥ сотору кыбыс-кытаанахха иҥнэн хаалар. Олохтоохтор ону плиталаах диилэр. Ол плитаны луомунан улахан эрэйинэн алдьатаҕын дэһэллэр. Быйыл саас Ужин дэриэбинэ таһыгар, 3-с хайыһар биригээдэтэ сэриилэспит сиригэр, 365 киһи көмүллүбүт сирэ баар буолуохтаах диэни Тума Игорь Григорьевич истэн саас хаһан боруобалаан көрбүттэр. Лаппаахы олох өрө тэйэ сылдьар сирэ диэннэр хаһартан аккаастаабыттар этэ. Онон, сабаҕалаан көрдөххө, Ретлебыт тулата эмиэ син биир оннук буордаах дойду буолуо. Олохтоохтор этэллэринэн, саас оннук сир арыый сымныыр үһү. Онон компаньоммун кытта уонна администрацияны кытта сүбэлэһэн баран, аны саас хаһарга диэн түмүктээтибит.

2018 сыллаахха сылдьарбар күөл кытыыта уһулуччу харыстанар сир кэтитэ күөлтэн 100 м. этэ. Тутуу да барбат, ким да хаһыа суохтаах сирэ диилэрэ. Ретлё-Буреги-Устрека икки ардылара туох да тутуута суох кураанах сир турара. Онтон 2020 сыллаахтан саҕалаан ити сирдэри дачниктарга биэрэргэ диэн буолбут, түҥэппиттэр. Сорох сирдэргэ тутуу баран эрэр. Харыстанар сирдэрин 80 м дылы кыччаппыттар. Сорохтор ону өтөн киирэллэр эбит. Биир турбаза олбуора үрэх харыстанар сирин кэспит. Прокуратура кэлэн чинчийбит, дьыала оҥорбуттар, 4,5 мөлүйүөн солк. ыстарааптаммыттар.

Дьэ оннук харыстанар сиргэ биһиги ууга түспүт буойуттарбыт көмүллүбүттэрэ сабаҕаланар. Көҥүллүүллэр эрэ, суох эрэ - билиҥҥитэ чуолкайдана илик. Аны, кыһын өлбүт дьоннору, арыый кураанах сиргэ диэн буолуо, дэриэбинэ таһын диэки көмөттөөбүттэр. Ол көмүүлэртэн 1958 сыллаахха тахсыбыт дьаһалынан биир эрэ сиртэн хостообуттарын ыйыталаһан биллим. Хостоммут саллаат ахсаана биллибэт. Дөкүмүөн оҥоһуллубута буолуо да көстө илик, военкоматтар да билбэттэр, «Долина» поисковой экспедицията да билбэт, администрация эмиэ билбэт.

Сэрии кэнниттэн холкуостар ыһыллыбыттарыгар ити сирдэри холкуос дьонноругар түҥэппиттэр. Ол дьоннор сирдэрин дачниктарга атыылаабыттар. Дачниктар дьиэ туттубуттар. Инньэ гынан саллааттар сорох көмүллүбүт сирдэрэ уһаайбалар истэригэр түбэспиттэр. Көмүллүбүт сирдэрин таас чөмөхтөөн бэлиэтээбиттэрин уһаайбалаахтар тамнаталаан кэбиспиттэр. Онон ол уһаайбалары чинчийтэлиэххэ наада курдук. Ону уһаайбалаах киһи сөбүлүүрэ-сөбүлээбэтэ, көҥүллүүрэ-көҥүллээбэтэ бэйэтин көҥүлэ.

Разведкалаан биир оннук сири буллум. Уһаайбалаах киһи өлбүт, икки оҕолооҕо биирэ Москваҕа, биирэ Питерга олохсуйбуттар үһү. Кинилэртэн көҥүл ыллахха эрэ хаһыыны ыытыллара саарбахтаммата буолуо. Аны уһаайба иһигэр хаһыыны тутуу мэһэйдиир буоллаҕына, ол тутууну сүргэйэргэ тиийэҕин. Сүргэйбит тутуугун саҥалыы оҥорон биэрэриҥ бука ирдэнэрэ буолуохтаах. Ол ороскуотун ким уйунарый диэн боппуруос үөскүүр. Хаспыт буруйдаахтар, оҕолор төрөппүттэрэ. Оҕолорун тэрийэн-бэрийэн, кэлэр-барар ороскуоттарын онтон да атын ороскуоттарын барытын уйунан баран, аны уһаайба иһигэр тутуу сөргүтүүтүн эмиэ уйуналлар дуо? Дьэ итинник уустук балаһыанньалаах сиргэ аны саас муус устар ыйга көрдүү барыахтаахпыт.

Кыттыгаспыт «Медведь» поисковой этэрээт баһылыга Тума И. Г. көҥүл ылары олох хоҥуруутугар хоҥнорбото миигин дьиксиннэрэр. Баҕар оннук кэбэҕэс буолуо ээ, ону билбэт буоллаҕым, ол эрэн сэрэхэдийэн көҥүл ыларга дьарыгыра сатыыбын. Аны сааска диэри өссө да бириэмэ баар диэн уоскутунабын.

Сунтаар гимназията аны саас оҕолорбун икки салайаччылаах ыытабын диэн күн бүгүн чопчу былаан ылынан олорор. Чурапчылар да туора турбаттара чахчы. Сатаннаҕына Сунтаар, Чурапчы атын да оскуолалара баҕатыйаллара буолуо. 19-с биригээдэҕэ ыыппыт дьоннордоох атын оройуоннар поисковой үлэҕэ баҕар эмиэ кыттыһаллара буоллар диэн үлэбитин өссө күүһүрдүөхпүт, баҕар хамсаһын баар буолуо.

Оттон биһиги, ньурбалар, хайыыбытый? Эмиэ быйылгы курдук куотунабыт дуу? Баҕалаах оҕолор баалларын үрдүнэн, төрөппүттэрэ үбүлүүргэ сөбүлэспиттэрин үрдүнэн наадыйбакка ыыталаабатахпыт курдук эмиэ туора турунабыт дуо? Поисковой үлэни иилиэхтээх-саҕалыахтаах, тэрийиэхтээх үөрэх салалтата бу эдэр ыччаты патриотическай тыыҥҥа иитии биир көрүҥэр хаһан иэҕиллэрий?

К.В. ВАСИЛЬЕВ,
АНО «ПВМП в РС(Я)» салайааччыта
Б/тел. 8-967-910-64-12; 8-914-264-08-10

Педагог уонна наставник сыла

Учуутал үрдүк аатын чиэстээхтик сүкпүт дьон

Оскуоланы бүтэрбит сылларгын хаһан баҕарар саамай кэрэ бэлиэ кэминэн ааҕаҕын. Мин Хорула 7 кылаастаах оскуолатын бүтэрбитим. Онтон 1952 с. Марха орто оскуолатыгар убайбын Алексейы, балтыбын Катяны кытта салгыы үөрэммиппит.

Хорула Ньурбаттан 11 көстөөх сиргэ олорор биир ыраах, кытыы сиринэн ааҕыллара. Ол да буоллар былыргыттан дьон тохтоон олорор, «Кыһыл Кустук» диэн улууска биллэр үлэлээх-хамнастаах колхуостаах, баай тыалаах, баһаам үгүс балыктаах, киэн-куоҥ алаастардаах үтүө дойду.

Оскуолабыт улахан көрүдүөрдээҕэ, спортивнай саалалааҕа, таһырдьа киэҥ площадкалааҕа (ыһыах ыытыллар сирэ, эстэкиэтинньигинэн эргитиллибит), интернат дьиэлээҕэ. Дьэ маннык дойду оскуолатыгар Мария Игнатьевна уонна Михаил Иванович учууталлаабыттара.

Учуутал үөрэнээччитигэр саҥаттан-саҥа билиини биэрээччи эрэ буолбатах. Киэҥ олоҕу сатаан олорууга үөрэтээччи уонна уһуйааччы. Оҕолорун: «Миигин көрөн батыһыҥ!» - диэҥҥэ үөрэтэр. Дьиҥнээх учуутал саҥа киһини иитэн таһаарар. Ол иһин норуот хаһаайыстыбатын араас салааларыгар норуоттарыгар туһаны аҕалар кадрдар үүнэн тахсаллар. Кинилэр үчүгэй учууталга үөрэммиттэрин туоһута буолаллар.

Мария Игнатьевна уонна Михаил Иванович биһиэхэ ийэ, аҕа курдук көстөр, оннук үөрэтэр оҕолоругар сыһыаннаах дьоннор этилэрэ. Оҕо таптыыр учууталыгар кыһанан үөрэнэрэ - баар суол. Мин Михаил Иванович үөрэппитинэн история учууталын специальноһын ылбытым. Онтум комсомол обкомугар пропаганда отделыгар технарынан, Октябрьскай райкомҥа, Дьокуускай куораттааҕы партия горкомугар инструкторынан, «Дьокуускай» совхоз парткомун секретарынан үлэлиирбэр кыах биэрбитэ. Итинтэн даҕаны көстөн тахсар, учуутал үөрэтэр оҕотугар киэҥ суолу тэлэн биэрэрэ.

Биһиги, оччотооҕу оҕолор, Аҕа дойду сэриитигэр Кыайыы диэн туохтан, хайдах кэлэрин Михаил Иванович элбэх кэпсээниттэн өйдөөн хаалбыппыт. Оттон Мария Игнатьевна биэрэр уруоктарын, харах-кулгаах буолан олус да сөбүлээн истэрбит. Билиҥҥэ диэри лаппа сааһырбыт киһи санаатыгар олох бу баарга дылы.

1969 с. Өнөлдьөҕө командировкаҕа сылдьаммын кинилэргэ хоммутум. Олус да интеллигентнай, мааны ыаллар этилэр. Бу үлэтин-хамнаһын саҥа саҕалаабыт үөрэппит оҕолоругар төһөлөөх сүбэни-аманы биэрбиттэрэ буолуой. Бука, мин инники олохпор олус наадалааҕы эппиттэрэ чуолкай.

Киһи төһө да оҕо сааһыгар сырыттар учуутала эйиэхэ хайдах сыһыаннаһарын өйдүүр эбит. Оҕону таптыыр учуутал үрдүк аата умнуллубат. Мария Игнатьевна уонна Михаил Иванович элбэх ыччаты суолларын булларбыт үтүөкэннээх дьоннор.

ДАНИЛОВ Николай Семенович,
комсомольскай, советскай-партийнай үлэ, тыыл бэтэрээнэ
Кулун тутар 31 к. 2015 с.
Дьокуускай к.

Редакция почтата

Ааспыт олох ыарахаттара

Сүүстэн тахса сыл анараа өттүгэр өбүгэлэрбит хайдах олорон ааспыттарын билиҥҥи сайдыылаах үйэ хараҕынан кыратык сэгэтэн көрүөххэ эрэ. Билиҥҥи оҕоҕо кэпсээри гыннахха олох итэҕэйбэт, истэ да барбат, онон хас биирдии төрөппүт, эһээлэр, эбээлэр, оскуола, детсад үлэһиттэрэ сыал–сорук оҥостон быһааран кэпсии сатыыргытыгар сүбэлиибин.

Бэйэм да сөҕөбүн, хайдах итинник олоҕу тулуйан олороохтообуттара буолла. Бары алаастарынан бытанан олороллор. Сыаллара-соруктара хайдах кыстаан тахсабыт, сайын буоллаҕына кэлээри турар улахан тымныы кыһыны хайдах кыстыырга. Оттоон-мастаан, бурдук ыһан, оҕуруот боростуой аһылыктарын олордон, сүөһүлээх буоллахтарына арыы, үүт, балык хаһаанан хааларга улахан түбүк, күүстээх үлэ буолара. Маҕаһыын диэн чугаһынан суоҕа, ону-маны атыылаһарга харчы да суох. Үгүс ыал туруорбах дьиэлээхтэрэ. Хотонноро дьиэни кытта холбуу туралларе. Дьиэ сылааһа, хотон сылааһа үргүлдьү сырыттын диэн уопсай ааннаахтара. Ынаҕы таһаарар туспа аан баар буолааччы. Көмүлүөк оһохтоох буолан, күнү быһа мас эбэ сылдьаҕын, онон күннээҕи ороскуота сыарҕа курдук буолара. Мас бүттэ да, дьиэ тымныйбытынан барара, утуйарга куобах суорҕан, түү истээх бэриинэҕэ сыттаххына эрэ сарсыарда турарыҥ. Дьиэ муостата суох буолара, онон олус тымныы этэ. Ааны түүлээх ынах тириитинэн бүрүйэллэрэ. Өстүөкүлэ таас суох буолан, түннүк мууһунан солбуллара, ол иһин дьиэ күнүстэри хараҥатыҥы буолара. Чүмэчи, хараһыын лаампата суох буолан, сарсыарда, киэһэ остуолларын оһох диэки сыҕарытан аһыыллара. Уу боппуруоһа эмиэ улахан кыһалҕа буолара, ол иһин иһити-хомуоһу көннөрү сайҕаан баран долгуурга ууралларе. Ити курдук тугу бары харыстыы, кэмчилии сатыырга үөрэнэриҥ.

Ыал ийэтин түбүктээх үлэтин ааҕан сиппэккин, билигин аһынаҕын эрэ. Уһун кыһыннаах, кылгас сайыннаах сыл устата ийэлэрбит барахсаттар иистэнэн тахсаллара. Бэргэһэни, сону, үтүлүгү, атах араас таҥастарын, этэрбэһи, бүппэҕи, сутуруону, куллуканы, сайын өттүгэр түүппүлэни, кэтинчэни, утуйар таҥаһы бэлэмнээһин о.д.а. Бу тигэр матырыйаалыҥ соҕотуопката эмиэ кинитэ суох барбат. Ынах, сылгы, булт араас көрүҥнэрин тириилэрин арааран, куурдан, хатаран имитии эмиэ олус ыарахан үлэ этэ.

Аһылык бэлэмнээһинэ биир туспа улахан түбүк буолара. Лэппиэскэ оҥорор буоллахына кырата 2-3 чаас устата бурдугу суорунаҕа тардыахха наада. Мэлиллибит бурдугу сиидэлээн, тиэстэ оҥорон лэппиэскэ буһараргар эмиэ бириэмэ элбэх барара. Элбэх кэргэннээх ыалга 3-4 лэппиэскэ наада. Лэппиэскэни аны хобордооххо, таҕаан үрдүгэр кыһыл чоххо буһараҕын. Аҕалара бултаабыт бултарын сүлэн, үргээн киэһэ мин буһарыыта эмиэ дьахтар үлэтэ. Кус үргээһинэ эмиэ элбэх бириэмэни ылара чуолкай. Ынахтаах буоллахтарына хотону көрүү, аһатыы, уулатыы эмиэ дьахтар үрдүнэн барара. Биһиги кыра эрдэхпитинэ ынаҕы түөртэ ыыллара. Бу үүттэн сүөгэй, арыы, чөчөгөй, буспут арыыны бэлэмнээһин ыал ийэтин үлэтэ.

Дьахтар саамай кылаабынай оруола төрөппүт оҕотун көрүүгэ сытар. Элбэх оҕолоох буоллахтарына, улахаттара көмө дьон буолаллар. Балтыларын, быраттарын аһаталлар, таҥыннараллар, оонньотоллор. Бу ийэлэригэр улахан көмө буолар. Дьэ, бу элбэх оҕо таҥаһын тигии, бэлэмнээһин, сууйуусотуу, ол быыһыгар ыал ийэтэ аҕаларыгар от, бурдук үлэтигэр көмөлөһөөрү баран кэлэрэ. Онон урукку дьахтар биир мүнүүтэ олорбокко, тохтообокко хара сарсыардаттан киэһэ хойукка диэри түбүгүрэрэ.

Онтон аҕалара хара сарсыардаттан хараҥа буолуор диэри таһырдьа үлэлиирэ. Дьаданы ыал оҕустаах эрэ буолара, сорохторго өссө суоҕа. Уһун кыһыны туоруурга көмүлүөк оһоххо элбэх мас барара, хаппыт тиити булуу олус уустуга, ырааҕа. Ол иһин үгүс аҕалар тиити моонньоон, хатырыктаан биир-икки сылынан куурдаллара. Оччолорго буойуу суоҕа. Хаппыт тиити охторон, мастаан таһыы олус ыарахан үлэҕэ киирсэрэ. Ону барытын эрдэттэн бэлэмнээһин үлэтэ аҕаҕа сүктэриллэрэ.

Сайын устата ыал аҕата сүөһүтүгэр тиийэр оту оттуохтаах. Сорох сайын уот кураан буолан, аһыыка ыһан от кыайан үүммэтэ, оччоҕо бу киһи уу кытыытын, ханнык эмэ маар отун оттуура, үлэ бэрт хойукка диэри барара. Күөл турбутун кэннэ муус үрдүнэн ходууну хомуйаллара. Кыстык саҕана бу оттообут отторун дьиэ таһыгар тиэйии үлэтэ, сүөһүнү таһырдьа таһааран уулатыы, аһатыы. Ол быыһыгар сайын-кыһын бултааһын, куйуурдааһын, дьиэ кэргэнин аһатыы үлэтэ кини үрдүнэн барара.

Ити курдук саха биир ыалыгар түбүктээх үлэҕэ эһээлэрэ, эбээлэрэ, улааппыт оҕолоро көмөлөһөн абырыыллара. Уһун кыһыннаах, кылгас сайыннаах Саха сиригэр хас биирдии ыал олус түбүктээхтик, сынньалаҥа суох үлэлээн ааспыттарын киһи эрэ сөҕөр, бүтэһигэр махтаныахха эрэ сөп.

Сэрии, уот кураан дьыллар сатыылааннар олох өссө ыарыыр, өлүү-сүтүү үксүүр. Үгүс эдэр дьон дойду көмүскэлигэр баран олох-дьаһах өссө ыарыыр. Сэрии инниттэн сыыйа колхозтар тэриллэн барбыттара. Бытанан олорор ыаллар партия дьаһалынан бары колхозка киирбиттэрэ. Дьэ, били бэйэтигэр эрэ үлэлиирэ тохтоон уопсай үлэҕэ түһэр, онон үлэтэ 2-3 төгүл улаатар. Эр дьон үксэ сайын хомуур үлэтигэр, кыһын кыстык үлэтигэр тутуспутунан сылдьан үлэлииллэрэ.

Билигин дайаарка ынахтарын аппаратынан ыыр эрэ уонна үлэтэ бүтэр. Урукку дайааркалар 25 ынаҕы илиилэринэн ыылларын таһынан, ньирэйдэрин аһатыыта, хомуйуута, мэччитиитэ, саах күрдьээһинэ - барыта кинилэргэ сүктэриллэрэ. Ити айылаах үлэни толорон бүттэҕинэ, аны бэйэтин дьиэтин түбүктээх үлэтигэр көһөрө. Хамнас күнүнэн ааҕыллара. Дохуоттаах колхоз буоллаҕына үлэлээбит күннэригэр күһүн Өктөөп бырааһынньыгын саҕана эт, арыы, бурдук ылаллара. Хойут совхоз тэриллибитин кэннэ ньирэй көрөөччү, бостуук, хотону ыраастааһын диэн эбии үлэлэр көрүллэннэр дайаарка үлэтэ биллэрдии чэпчээбитэ.

Буор муосталаах, муус түннүктээх тымныы дьиэҕэ төрөөбүт оҕолор араас ыарыыттан олохтон туоруулларе. Сорох дьахталлар 15-20 оҕоҕо диэри төрүүллэрэ, олортон бэрт аҕыйах оҕо ордон биһиги төрдүлэрбит буолан сылдьыахтыыллар. Оччолорго эмчиттэринэн ойуун, удаҕан, отоһут, сороҕор аҕабыыт буолаллара. Опыттаах, дьарыктаах дьахтары төрөтөөччүнү ыҥыраллара.

Онон өбүгэлэрбит, эбээлэрбит, эһээлэрбит сүүсчэ сыллааҕыта олус ыарахан олоҕу олорон ааспыттарын саныысаныы хараастаҕын, аһынаргар эрэ тиийэҕин уонна киэн туттар санаа үөскүүр.

Отутус сыл кэнниттэн дойдуга түөрт кылаастаах үөрэхтээһин сокуона киирбитэ да, итинник бытанан олорор ыаллар хантан оскуолаҕа оҕолорун үөрэтиэхтэрэй. Биир эмэ ыалтан үөрэммит оҕолор үөрэхтээх дьон буолан бу олоҕу тупсараргa чиэстээх үлэҕэ турбуттара.

Түмүктээн эттэххэ, бу ыар олоҕу этинэн-хаанынан билбит ытык кырдьаҕастары аһыныахха, кинилэринэн киэн туттуохха, кинилэр олохторун билэ сатыахха диэн этиилээхпин. Олорор мутуккун кэрдимэ, диэн өс хоһоонугар сөп түбэһиннэрэн эдэр дьон, ыччаттар, оҕолор ааспыт олох ыарахаттарын билэ сатааҥ, ырытыҥ, үөрэтиҥ, киэн туттуҥ эһигини бу үчүгэй олоххо тиэрдибиттэринэн.

Маны хантан билэн суруйдуҥ диир буоллаххытына, мин төрөппүт ийэм Анна Дмитриевна уонна аҕам Никифор Ефимов ыарахан олохторун бэрт кыра эрдэхпиттэн билэрим, ол иһин оҕолорбор, сиэннэрбэр, хос сиэннэрбэр куруутун кэпсиибин.

П.Н.ЕФРЕМОВ,
сэрии сылларын оҕото
Дьокуускай к.

Кинигэ долбуура

Санатыма дуу, ааспыты...

90-с сыллар кэнэҕэскитин даҕаны кэпсэлгэ киириэх түгэнэ толору буолуо. Тоҕо диэтэххэ, хас биирдии киһи ити кэмҥэ олорон ааспытын араастык анаарыа. Сорох сэмэлиэ, сорох сиилиэ, атын атыҥыраабытын кэлэйиигэ кубулутан кэпсээҥҥэ тиһиэ... Тиһэҕэр саҥа турбут көлүөнэ истибиттиттэн-аахпытыттан илбээн-холбоон отой атын хартыынаны ааҕааччыга соҥуо.

Оттон бу сырыыга “Санатыма дуу, ааспыты...” диэн Огдо 2010 сыллаахха суруйбут, тахсаат тута тарҕаммыт кинигэтин хаттаан атыыга көрөн олус үөрдүм.

Кинигэ да элэйэр, илистэр дьылҕалаах. Уруккуттан оннооҕор бибилэтиэкэлэргэ хаалбатаҕа баар суол. Тырыттан, эргэрэн. Ол иһин ааҕааччылар үгүс көрдөһүүлэринэн “Айар” кинигэ кыһата бэлэх кэриэтэ иккистээн тилиннэрбитэ үчүгэйиэн!

Оруобуна 13 сыл анараа өттүгэр аахпыт сэһэн сүрэххэ сөҥмүтэ баара. Оччотооҕуга долгуйа ытаабыт, дууһата кыламмыт дьон сэһэммит билигин да киһини аймыыр күүстээх эбит диэхтэрин оруннаах. Өссө эбии, бу сыллар усталарыгар иһиттэн иитиллэн тахсан, кырдьык да дьылҕа диэн баарын, ол эйиэхэ кытаанахтык кырыылаанар да түгэннээҕин, хайыаххыный, сэһэни ааҕан ылынарга тиийэҕин. Кыһалҕа киһини кэрийэр диэнэ, дьэ, манна баар. Субу олоҕуҥ көнүөхчэ, тупсуохча, барыта орун-оннугар буолан иһэр курдуга да, кыс ортото самыыр түспүтүнүү иэдээн аанныыра биһиги көлүөнэ дьоҥҥо үгүс.

Аанчык барахсан таптыыр киһитигэр: “Санатыма дуу, ааспыты...”—диэн иһээхтиир. Нэһиилэ, бу “бараары” сытан эрэ. Тоҕо инньэ диирэ буолуой? Эр киһини харыстаан. Таптыыр киһитэ, Толята “алҕаһаабытым абатын, алдьархай ол иһин аанаата” диэн урукку өйдөбүлүнэн, харааста хаалбатын диэн. Оттон, ис дьиҥэр даҕаны, Аанчык эрэйдээх суос-соҕотоҕун олоҕу, дьылҕаны кытта күөнтэһэр уустук ирээттээх буолан итинник түргэнник “умайдаҕа”, эдэркээн сааһыгар бырда быһыннаҕа...

Онон бу кинигэ, эр дьоннорго аналлаах. “Дьахтары харыстааҥ, кини биэс иҥиирдээх буолбатах, син биир сылайан-эстэн охтон хаалар кэмин түргэтитимэн” диэн. Көрдөххө барыта уурбут-туппут, нуурал-нусхал. Ол эрээри олох охсуутун киһи бары атын-атыннык ылынар, баҕар ким эрэ эбинэ-эбинэ, омуннуу-омуннуу айдаарыа, оттон ким эрэ таска чуумпутук, туох да буолбатаҕын курдук көстүүлэниэ эрээри, сүрэҕэр-быарыгар күүдэпчилэнэр уот кинини иһиттэн кээрэтиэ эбээт!

Онон, доҕоттор, хас биирдиигит хаһан баҕарар кинигэни болҕойон, ис силиитин арааран “сиир”, иҥэринэр буолаарыҥ диэн сүбэлиим. Итиэннэ кэпсээнтэн кэпсээн: истибитим эбитэ дуу, баҕа санаам хаһыыта эбитэ эрэ, Огдо бу сэһэни салгыыр үһү диэн баар! Оччотугар субу кинигэни хат таһааран ааҕааччыларга куду анньыыбыттара “Айар” кистэлэҥ сэрэтиитэ буоларыгар тиийэр. Арааһа, Аанчык ыччаттара, тапталлаах Толята барахсаттар туох дьылҕаламмыттара кэпсэниэ эбитэ эрэ?

Онон, күндү ааҕааччыларым, бу кинигэни ылан долбуур кытыытыгар уурунан кэбиһиҥ. Аттыбытыгар сылдьар Аанчыктар, Толялар олохторо биһигини хайдахтаах да эндиртэн хаххалаатыннар, эрдэттэн сэрэттиннэр, итиэннэ алҕастан арчылаатыннар. Олох туһугар! Дьол туһугар!

Анисим НЕУСТРОЕВ.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

▸Продаю земельный участок под гараж по улице Бекурина, район магазина “Полет”. Рядом центральное отопление. Цена 10 000 т.р. **Обращаться: 8-914-823-97-06, 8-914-103-47-19**

Махтанабыт

Биһиги тапталлаах аҕабыт, эһээбит, убайбыт, уолбут, Ньурба улууһун Антоновка нэһилиэгиттэн төрүттээх **АЛЕКСАНДРОВ Ариан Афанасьевич** 12.09.2023 с. күн сириттэн туораабыта.

Бүтэһик суолугар атаарбытыгар күүс-көмө буолбут дьоҥҥо муҥура суох махталбытын тириэрдэбит: Ньурба куоратын мээригэр Игнатьев Геннадий Васильевичка, Октябрьскай нэһилиэк баһылыгар Корякин Семен Александровичка, Хатыы нэһилиэгин баһылыгар Николаев Леонид Александровичка, суоппарыгар Анисимов Григорий Алексеевичка, чугас доҕоругар, Хатыы нэһилиэгин олохтооҕор Сергеев Иван Николаевичка, бииргэ үөрэммит кылааһыннааҕыларыгар Левина Изамира Иннокентьевнаҕа, Петров Артур Ивановичка, Григорьев Эдуард Анатольевичка, бииргэ алтыһар доҕотторбутугар, ыалларбытыгар Прокопий Прокопьевич уонна Анна Николаевна Тихоновтарга, Копылова Анастасия Николаевнаҕа, Кычкина Мария Александровнаҕа, Кушатов Василий Юрьевичка, Соловьева Светлана Максимовнаҕа, Афанасьев Анатолий Трофимовичка, аймахтарбытыгар Риммаҕа, Александра, Василий уонна Евдокия Сачарысовтарга, бырааппытыгар Семеҥҥа, бииргэ үөрэммит табаарыстарбытыгар доҕотторбутугар, аймахтарбытыгар.

Ыытыктабылы кытта оҕолоро, сиэннэрэ, бииргэ төрөөбүт бырааттара, балтылара, ийэтэ

***

Биһиги убайбыт, бырааатым **Саввинов Борис Николаевич** бу орто дойду олоҕуттан барбыта сэтинньи 6 күнүгэр 9 хонук буолла. Барыыс 1951 с. төрүөх, Ньурбачаан олохтооҕо, "Ньурба" сопхуос бэтэрээнэ.

Кини ыал кыра уола, тракторист идэлээҕэ, Армияҕа сулууспалаан 1973 с. кэлэн баран сопхуоһугар үлэлээбитинэн барбыта.

Араас үлэҕэ үлэлээбитэ, чиэһинэй, туруу, истигэн үлэһитинэн сылдьыбыта.

Сопхуос ыһыллан, Ньурба лесхоһугар үлэҕэ киирбитэ, итинтэн пенсияҕа тахсыбыта.

Утуу-субуу төрөппүттэрэ суох буолан, соҕотохсуйуу түмүгэр Ньурбаҕа ДИПИга олоро киирбитэ.

Ыалдьыан иннинэ тэрилтэтигэр ис-тас үлэҕэ көмөлөһөрүн туһунан үлэһиттэр иһирэхтик ахталлар.

Биһиги, чугас дьоно, бу тэрилтэ бары үлэһиттэригэр: Изамира Федосьевна Семеноваҕа, Фаина Семеновнаҕа, Елизавета Прокопьевнаҕа уонна бары көрбүт, эмтээбит, биэбэйдээбит медсестраларга барҕа махталбытын тириэрдэбит.

Уонна мин тус бэйэм өйөөбүт, көмөлөспүт дьүөгэлэрбэр, үөлээннэхтэрбэр махтанабын.

Эһиэхэ барыгытыгар доруобуйаны, дьолу-соргуну, ситиһиини, этэҥҥэ буолууну баҕарабыт.

Эдьиийэ Р.С.Анисимова, дьиэ кэргэнэ, балтылара, саҥаһа Саввиновтар

Астрологический прогноз

♈ ОВЕН (21.03-20.04)

Покажите начальству свое усердие в начале недели - и повышение должности и оклада у вас в кармане. Личные отношения тоже будут складываться в коллективе. В конце недели предвидится вечеринка.

♉ ТЕЛЕЦ (21.04-21.05)

Вас вдруг потянет порезвиться. Будьте осторожны и внимательны. Попытаетесь ввести на службе новые методы - выйдет очень неуклюже. В выходные не разыгрывайте своих близких - можете обидеть их.

♊ БЛИЗНЕЦЫ (22.05-21.06)

Неделя не годится для больших свершений - больше всего она подходит для работы над собой. Больше времени уделите себе, не конфликтуйте на работе. Выходные проведите с семьей.

♋ РАК (22.06-23.07)

Все служебные дела необходимо решить в начале недели. В середине недели уделите побольше времени детям и своей второй половине. Выходные придется занять срочным, но прибыльным делом.

♌ ЛЕВ (24.07-23.08)

Вы будете чрезвычайно внимательны к мелочам. Но все же придираться к коллегам из-за пустяка не стоит. В отношении финансов не позволяйте мошеннику обмануть себя. Семья будет в восторге от вас.

♍ ДЕВА (24.08-23.09)

Работа может подождать. Но из-за разгульного образа жизни у вас могут начаться проблемы с настроением и здоровьем. Хорошо хоть семья не рассердится на вас и поддержит в трудную минуту.

♎ ВЕСЫ (24.09-23.10)

Не время доверять другим, придется действовать в одиночку. Даже если дети пообещают помощь в начале недели, вы ее дождетесь к выходным. Коллеги вообще все сделают неправильно. Хорошо хоть дел на этой неделе не много.

♏ СКОРПИОН (24.10-22.11)

В начале недели вас может сильно испугать известие, которое окажется ложным. Начальник пригрозит увольнением, но ничего подобного вам не грозит. В выходные разругаетесь с близкими, но милые бранятся - тешатся.

♐ СТРЕЛЕЦ (23.11-21.12)

Все вокруг нервничают, рушатся планы на будущее, плетутся гадкие интриги, а вы словно не слышите ничего. Событие, которое может полностью изменить вашу жизнь, произойдет в выходные.

♑ КОЗЕРОГ (22.12-20.01)

Нет смысла загружать себя работой, так как непонятно, принесет ли она хоть какие-нибудь плоды. Лучше потратить это время на то, чтобы провести его с семьей. А на горизонте уже замаячили и деньги, и карьера.

♒ ВОДОЛЕЙ (21.01-19.02)

У вас есть все шансы получить приятный сюрприз в начале недели, приятно провести время в обществе коллег и получить многообещающую похвалу от начальства. Не стоит забывать о близких людях и о детях.

♓ РЫБЫ (20.02-20.03)

Будьте осторожны в высказываниях в начале недели, не оставляйте документы на виду и не разговаривайте с незнакомцами на улице. Если все же ситуация будет складываться не в вашу пользу, обратитесь к друзьям.

Кэриэстэбил

Суохтуубут, ахтабыт, таптыыбыт...

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһээбит, убайбыт **ИВАНОВ Семен Семенович** быйыл сэтинньи 15 күнүгэр күн сириттэн туораабыта номнуо 1 сыла буолла.

Сеня 1957 с. ыам ыйын 15 к. Нам улууһун Хамаҕатта сэлиэнньэтигэр Ивановтар дьиэ кэргэннэригэр иккис оҕонон күн сирин көрбүтэ. Оҕо сиэринэн оскуоланы 1974 с. бүтэрэн, Аармыйа кэккэтигэр сулууспалаабыта.

Биһиги Сенялыын 1984 с. ыал буолан, алаһа дьиэ тэринэн, саха ыалын сиэринэн оҕо-уруу төрөтөн, сиэннэнэн, эрэллээх доҕоттордонон, кинһи сиэринэн нус-хас, дьоллоох олоҕу олорбуппут. ВЭС тэрилтэтэ ыһыллыар диэри бу тэрилтэҕэ үлэлээбитэ, онтон ИП тэринэн дьиэ өрөмүөнүгэр, благоустройствотыгар үлэлээбитэ. Ирдэбиллээх, толоругас этэ.

Инсульт ыарыылары, хаста да ыарахан операциялары тулуйан ааспыта, санаатын күүһүнэн мүлчү көтөн испитэ баара. Хомойуох иһин, ыарахан куһаҕан ыарыы булан, түргэнник олоҕун кылгатан, биһиги кэккэбититтэн туоратта. Күн сиригэр төрөөн кылгас кэмҥэ да буоллар иллээх дьиэ кэргэн тэринэн, аҕа, эһээ буолар үөрүүнү-дьолу билэн, бултаан, балыктаан үтүө киһи аатын сүгэн дьоллоох олоҕу олорбута.

Кини сырдык мичээрэ, боростуой көнө майгыта, тулуура, ыалдьытымсаҕа, дьону кытары уопсай тылы булара биһиэхэ куруук сырдык-сылаас өйдөбүл, тирэх буолуо.

Суохтуубут, ахтабыт, таптыыбыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, балтылара

Оҕо сааспытыттан бииргэ улааппыт, үөрэммит дьүөгэбитигэр Федора Николаевна Васильеваҕа уола
ВАСИЛЬЕВ Юрий Степанович
эдэр сааһыгар соһумардык букатыннаахтык бу олохтон барбытынан ийэтигэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, кэргэнигэр, оҕолоругар кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Бииргэ үөрэммит дьүөгэлэриҥ

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит, Муниципальнай сулууспа туйгуна, Үлэ уонна Муниципальнай сулууспа бэтэрээнэ, Саха сирэ Арассыыйа холбоспута 385 сыла, Ньурба улууһун социальнай, экономическай сайдыытыгар киллэрбит кылаатын иһин бэлиэлэр, ЗАГС тэриллибитэ 100 сылыгар аналлаах юбилейнай мэтээл, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ытык Сүбэтин знактардаах Хорула нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын аймахтарыгар, билэр дьонноругар биллэрэбит. Аҕабыт барахсан быдан дьылларга быраһаай. Дойдуҥ буора сылаас суорҕан, сымнаҕас сыттык буоллун.
Кэргэнэ Джемма Кирилловна, оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ

Күтүөппүтүгэр Ваняҕа, ийэтигэр Джемма Кирилловнаҕа уонна бииргэ төрөөбүттэригэр аҕалара, эһэлэрэ, хос эһэлэрэ
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
ыалдьан күн сириттэн туораабытынан кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Дорофеевтар

Хаһан да умнуллубат эдэр сааспытыгар Н.Г. Чернышевскай аатынан Бүлүү училищетыгар түөрт сыл устата бииргэ үөрэммит доҕорбут, ахтар-саныыр атаспыт, өр сылларга бэрииилээхтик Хорула Сэбиэтигэр сэкиритээрдээбит Хорула Бочуоттаах олохтооҕо
Николай Иванович НИКОЛАЕВ
Орто дойдуттан ыарахан ыарыыттан хомолтолоохтук барбытынан кэргэнигэр Джемма Кирилловнаҕа, уолугар Кирилл Николаевичка, кийииитигэр Ленаҕа, кыргыттарыгар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Колябыт барахсан сырдык мөссүөнэ өйбүтүттэн, сүрэхпититтэн хаһан да сүтүө суоҕа.
Эдэр сааһыҥ доҕотторо Бүлүү училищетын 1971 сыллаах выпускниктара

Сэтинньи 8 күнүгэр нэһилиэкпит биир ытыктыыр киһитэ, Хорула нэһилиэгин Бочуоттаах гражданина, «Муниципальнай сулууспа туйгуна» бэлиэ хаһаайына, бэтэрээнэ
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Джемма Кирилловнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр Варвара Ивановнаҕа, Прокопий Ивановичка, аймах-билэ дьонноругар, доҕотторугар, олохтоох дьаһалта, култуура үлэһиттэрин аатарыттан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Олохтоох дьаһалта, култуура үлэһиттэрэ, Хорула дьоно-сэргэтэ

Күндүтүк саныыр ыалбыт, дьүөгэбит Джемма Кирилловнаҕа, кини оҕолоругар, сиэннэригэр тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
ыараханнык ыалдьан күн сириттэн туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Капиталина, Убайаантан Анфиса, Николаевтар, Семеновтар, Илларионовтар

Убаастабыллаах күндү улахан убайбыт, Хорула нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, "Муниципальнай сулууспа Бочуоттаах үлэһитэ" бэлиэ хаһаайына, үлэ бэтэрээнэ
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
уһун ыарахан ыарыыттан бу Орто дойдуттан күрэммитинэн саҥаспытыгар Джемма Кирилловнаҕа, оҕолорго Катяҕа, Дораҕа, Ваняҕа, Кириллга, кийиит Ленаҕа, күтүөт Кешаҕа, сиэннэргэ дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Варвара Ивановна, Прокопий Иванович, Федуловтар, Тороховтар, Степановтар, Сымытовтар, Николаевтар дьиэ кэргэттэрэ

Күндүтүк саныыр, убаастыыр убайбыт
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн дириҥ кутурҕаммытын тапталлаах кэргэнигэр Джемма Кирилловнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Ивановтар, Сымытовтар, куораттан Васильевтар дьиэ кэргэттэрэ

Убаастабыллаах күндү убайбыт, таайбыт, Хорула нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, "Муниципальнай сулууспа Бочуоттаах үлэһитэ" бэлиэ хаһаайына, үлэ бэтэрээнэ
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
уһун ыарахан ыарыыттан бу Орто дойдуттан күрэммитинэн саҥаспытыгар Джемма Кирилловнаҕа, оҕолорго Катяҕа, Дораҕа, Ваняҕа, Кириллга, кийиит Ленаҕа, күтүөт Кешаҕа, сиэннэргэ дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Ньурбаттан Ивановтар, Кононовтар, Парниковтар

Кэллиэгэбит, дьүөгэбит, балтыбыт, Хорула балыыһатын фельдшерэ Николаева Екатерина Николаевнаҕа, дьиэ кэргэттэригэр күндү аҕалара, эһэлэрэ, Хорула нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, муниципальнай сулууспа туйгуна
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
ыарахан ыарыыттан Орто дойдуттан күрэммитинэн дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Хорула балыыһатын бэтэрээн кэллиэгэлэрэ

Тапталлаах уолбут, бырааппыт, убайбыт, Чаппанда олохтооҕо
ФЕДОРОВ Григорий Владимирович
бу дьыл сэтинньи 14 күнүгэр соһуччу Орто дойдуттан барбытын туһунан чугас аймахтарбытыгар курутуйан туран биллэрэбит. Төрөөбүт төрүт буоруҥ сымнаҕас суорҕан буоллун.
Ийэтэ, аҕата, балта, күтүөтэ уонна чугас аймах-билэ дьонноро

Күндүтүк саныыр, убаастыыр тапталлаах күтүөбүт, Муниципальнай сулууспа туйгуна, үлэ бэтэрээнэ, Хорула нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
ыараханнык ыалдьан олохтон туораабытынан эдьиийбитигэр Джемма Кирилловнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Дьокуускайтан, Краснодартан, Хабаровскайтан, Антоновкаттан, Өҥөлдьөттөн, Чуукаартан Николаевтар, Ивановтар дьиэ кэргэттэрэ

Ытыктыыр киһибит, бииргэ үлэлээн ааспыт кэллиэгэбит, Хорула нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, СӨ муниципальнай сулууспатын туйгуна, бэтэрээнэ
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
ыарахан ыарыыттан бу дьыл сэтинньи 8 күнүгэр күн сириттэн күрэммитинэн олоҕун аргыһыгар, кэргэнигэр Джемма Кирилловнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр Варвара Ивановнаҕа, Прокопий Ивановичка, аймах-билэ дьонугар, үөлээннээхтэригэр, биир дойдулаахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Бииргэ алтыһан үлэлээн ааспыт дьаһалталар уонна ЗАГС исписэлиистэрэ

Хорула нэһилиэгин сельсоветыгар уонна дьаһалтатыгар уһуннук, үтүө суобастаахтык үлэлээбит ытыктыыр киһибит, Хорула нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо, Саха Өрөспүүбүлүкэтин муниципальнай сулууспатын туйгуна, бэтэрээнэ
НИКОЛАЕВ Николай Иванович
ыарахан ыарыыттан бу дьыл сэтинньи 8 күнүгэр олохтон барбытынан кэргэнигэр Джемма Кирилловнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
«Ньурба улууһа» МО Дьаһалтата уонна улуус Сүбэтэ

Кэллиэгэбит, дьүөгэбит Иннокентьева Марианна Николаевнаҕа, уолугар Миланҥа, кэргэнэ, аҕалара
ИВАНОВ Валентин Иванович
уһун ыарахан ыарыыттан Орто дойдуттан барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.
Хорула балыыһатын бэтэрээн кэллиэгэлэрэ

Оҕо сааһым доҕоро, ытыктабыллаах балтым, эдьиийбит, Ньурбаттан төрүттээх Дьокуускай куорат олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ
КОЛЕСКИНА Александра Михайловна
бу дьыл сэтинньи 12 күнүгэр 86 сааһыгар уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар Витяҕа, Вадимҥа, Валераҕа, Володяҕа, кинилэр оҕолоругар, дьиэ кэргэттэригэр, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Ньурбаттан эдьиийэ Татьяна Николаевна, кини оҕолоро Маартан, Ньурбаттан, Дьокуускайтан

«Ньурба»
Главный редактор
ПЕТРОВА Лена Ивановна

Учредители:
Правительство Республики Саха (Якутия)
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Издатель:
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Адрес издателя:
677000, г. Якутск,
ул. Орджоникидзе, 31, каб. 124
тел/факс: (8-4112) 34-39-17

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций Управление Роскомнадзора по Республике Саха (Якутия). Регистрационный номер ПИ № ТУ14-00551 от 03.06.2020 г.

Адрес редакции:
678450, РС(Я), Нюрбинский район г. Нюрба,
ул. Ленина, 37.
redakcia06@mail.ru

Телефоны:
менеджер по рекламе:
2-33-32,
+7-914-300-01-37

Отпечатано в редакционно-компьютерном комплексе редакции, типографии газеты «Ньурба-Огни Нюрбы». Время подписания в печать по графику: 17.00, фактически: в 16.30.
Объем 3 печ. л. Индекс ПИ 988. Тираж 683.
Цена 38 руб. Газета выходит 1 раз в неделю: по четвергам на якутском (русском) языках.
За содержание рекламы, объявлений и писем отвечают рекламодатели и авторы. Мнение автора не всегда совпадает с мнением редакции.

Больше информации на сайте